

Η μαρξιστική αντίληψη για τον πόλεμο

Γράφει ο ΚΩΣΤΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣ*

Το άρθρο εξετάζει τις αντιλήψεις των επαναστατών μαρξιστών ηγετών, του Λένιν, του Τρότσκι, της Ρόζας Λούξεμπουργκ καθώς και του Καρλ Λήμπκνεχτ για τον πόλεμο και τη θέση των επαναστατικών κομμάτων και της ίδιας της εργατικής τάξης απέναντι στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αναφορά υπάρχει και στις θέσεις των ίδιων των Μαρξ και Ένγκελς σε μια προηγούμενη περίοδο -αυτή του 19ου αιώνα- που χαρακτηριζόταν από πολέμους συγκρότησης των εθνικών κρατών, συχνά επαναστατικούς. Αντίθετα με την επαναστατική διεθνιστική πολιτική που εκφραζόταν από τους παραπάνω μαρξιστές, στην τότε σοσιαλδημοκρατία κυριάρχησε η γραμμή υποταγής στην εκάστοτε αστική τάξη και στην ιμπεριαλιστική συμμαχία που ανήκε. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή τη διαπάλη διατηρούν την επικαιρότητά τους και σήμερα, είτε στον ελληνοτουρκικό ανταγωνισμό είτε στον πόλεμο στην Ουκρανία και στην κλιμακούμενη αντιπαράθεση μεταξύ των δύο ιμπεριαλιστικών συνασπισμών.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία επιβεβαιώνει ότι ήδη ζούμε μια νέα περίοδο όξυνσης της κρίσης και των ενδοίμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και μοιάζει να σηματοδοτεί πλέον την αδυναμία –για ακόμα μια φορά– του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος να επιβάλει την κυριαρχία

του με άλλο τρόπο πέρα από την τελευταία δυνατότητα που του απομένει, δηλαδή την καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων και ανθρώπων. Οι σφαγές και οι καταστροφές δύο παγκοσμίων πολέμων αποτελούν αδιάψευστες μαρτυρίες αυτής της εγγενούς τάσης του καπιταλισμού. Αυτή η αλήθεια όμως καλύπτεται από ιδεολογήματα που συγκαλύπτουν ότι ο πλανήτης και οι λαοί δικάζονται με

i * *Μηχανολόγος Μηχανικός
σε βιομηχανία*

τις διαχωριστικές γραμμές που βάζουν οι αστικές τάξεις και οι συνασπισμοί τους, ώστε να σέρνονται οι εκμεταλλεζόμενες τάξεις πειθήνια στα στο σφαγείο. Η αστική προπαγάνδα και οι πολιτικές οικονομικές κοινωνικές και πολεμικές ενέργειες του κεφαλαίου προσπαθούν να δικαιολογήσουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και να συγκαλύψουν την ανάγκη για ένα άλλο κοινωνικό σχηματισμό που θα ικανοποιεί τις διεκδικήσεις των εργαζόμενων οι οποίοι αποτελούν την πλειοψηφία της κοινωνίας. Η συνειδητοποίηση αυτής της ανάγκης από τους ίδιους τους εργαζομένους και μάλιστα σε μια περίοδο ιμπεριαλιστικών πολέμων, αποτελεί ένα έργο δύσκολο –η δυσκολότερη μορφή ταξικής πάλης– το οποίο είναι απαραίτητο να δούμε πώς το αντιμετωπίσαν οι κλασικοί του μαρξισμού ώστε να αξιοποιήσουμε τα συμπεράσματά τους και τις πρακτικές τους αλλά και να διαμορφώσουμε τις αναλύσεις που είναι απαραίτητες για το σήμερα.

Σε αυτή την καταγραφή των θέσεων των επαναστατών μαρξιστών γύρω από τον πόλεμο θα ασχοληθούμε με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στον οποίο η δυναμική των ενδοίμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και αντιθέσεων και τα αποτελέσματά τους φαίνονται ακόμα πιο ξεκάθαρα από ό,τι στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ευθύνη της ναζιστικής Γερμανίας και γενικά του φασισμού και των ακροδεξιών καθεστώτων στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου είναι τόσο φανερά που η «ιστορική επιστήμη» και η προπαγάνδα των δυτικών νικητριών δυνάμεων μετά τη λήξη του πολέμου κατάφερε σχετικά εύκολα να συγκαλύψει τα αίτια του πολέμου, αρκούμενη σε μια ρηκή και ανώδυνη καταδίκη του φασισμού. Επίσης η συμμετοχή της ΕΣΣΔ στο στρατόπεδο των συμμάχων, σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα υπεράσπισης των κατακτήσεων της Οκτωβριανής Επανάστασης, που εξακολουθούσαν έστω και στρεβλά να υπάρχουν στο κράτος της ΕΣΣΔ παρά τον γραφειοκρατικό εκφυλισμό του, αλλοιώνει την πραγματική εικόνα των αιτιών του πολέμου αλλά και της στάσης των επαναστατών απέναντι σε αυτόν. Η σημερινή περίοδος ταιριάζει

περισσότερο στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τόσο ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι συγκρούσεις στην παγκόσμια σκακιέρα (Ταϊβάν, Αφγανιστάν, Ιράκ, Ιράν, Συρία, Λιβύη κ.λπ.) όσο και η ελληνοτουρκική σύγκρουση αφορούν ξεκάθαρα είτε διεκδικήσεις αστικών τάξεων που διαπλέκονται με ιμπεριαλιστικά συμφέροντα. Επομένως, η ανάλυσή του αποτελεί πρώτη προτεραιότητα, μαζί βέβαια με το γεγονός ότι οι κλασικοί του μαρξισμού έζησαν κυρίως την περίοδο αυτή.

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος ξεκινάει με την ιστορική προδοσία της σοσιαλδημοκρατίας και της Β' Διεθνούς η οποία αποδέχεται τη συμμετοχή στον πόλεμο κάτω από τη σημαία της αστικής τάξης και ολοκληρώνεται με την πρώτη πετυχημένη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο δηλ. τη Ρωσική Επανάσταση του 1917 και την ίδρυση της Γ' Διεθνούς. Αυτή η μεταστροφή της ήττας του ευρωπαϊκού προλεταριάτου (άνευ όρων συμμετοχή στον πόλεμο) σε μια μεγάλη προλεταριακή νίκη στη Ρωσία (έστω και αν περιορίστηκε μόνο σε αυτήν τη χώρα και δεν επεκτάθηκε στην Ευρώπη) οφείλεται αναμφισβήτητα στη συμβολή των επαναστατών μαρξιστών (Λένιν, Ρόζα, Τρότσκι κ.ά.) που ενέπνευσαν τις μάζες ώστε να μπορέσουν αυτές να κάνουν πράξη τις ιδέες της προλεταριακής επανάστασης και να ξεκινήσουν την προσπάθεια μιας σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

1. Η στάση των επαναστατών απέναντι στον πόλεμο

Ο Λένιν από την αρχή του πολέμου διαχώριστηκε από τη σοσιαλδημοκρατία ξεκαθαρίζοντας ότι ο πόλεμος είναι συυφασμένος με τα εκμεταλλευτικά-ταξικά κοινωνικά συστήματα σε κάθε χώρα και επειδή η ταξική πάλη διεξάγεται συνεχώς ακόμα και ανεξάρτητα από τη θέληση των υποκειμένων, «είναι αδύνατον να απαλλαγούμε από τους πολέμους όσο δεν θα έχουμε εξαλείψει τις τάξεις και δεν θα

έχουμε εγκαθιδρύσει τον σοσιαλισμό». Δεν είμαστε γενικά ενάντια σε κάθε πόλεμο, αντίθετα «πιστεύουμε ότι κάθε πόλεμος πρέπει να εξετάζεται χωριστά από την άποψη της ιστορικής ανάγκης (δηλαδή από την άποψη του ιστορικού υλισμού του Μαρξ)» (Λένιν, 2002α:5). Στην ιστορία της ανθρωπότητας υπήρξαν πόλεμοι που, παρόλη την αγριότητα και τη βαρβαρότητα που συνοδεύουν αναπόφευκτα κάθε πόλεμο, ήταν προοδευτικοί, δηλαδή συνέτελεσαν στην ανάπτυξη της ανθρωπότητας. Από τη Γαλλική Επανάσταση το 1789 μέχρι την Παρισινή Κομμούνια το 1871 οι πόλεμοι ήταν αστικοπροοδευτικοί και εθνικοαπελευθερωτικοί –διεξήχθησαν από τις αστικές τάξεις με τη βοήθεια των λαών αλλά για να στερεώσουν τη δική τους εξουσία– ενάντια στην απολυταρχία, τη φεουδαρχία και για την αποτίναξη του ξένου εθνικού ζυγού. Υπάρχουν και πόλεμοι δικαιολογημένοι και αναγκαίοι και αυτοί είναι οι «εμφύλιοι πόλεμοι που διεξάγουν οι καταπιεσμένες τάξεις εναντίον των καταπιεστών τους» (Λένιν, 2002α:5) (οι δούλοι ενάντια στους δουλοκτήτες, οι δουλοπάροικοι ενάντια στους φεουδάρχες, οι προλετάριοι ενάντια στην αστική τάξη) αλλά και οι δίκαιοι πόλεμοι των αποικιακών λαών ενάντια στους ιμπεριαλιστές.

Αντίθετα, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν ιμπεριαλιστικός. Στον ιμπεριαλισμό, το ανώτερο στάδιο της ανάπτυξης του καπιταλισμού, ο τελευταίος πραγματοποιείσε τέτοια συγκέντρωση κεφαλαίου και βιομηχανίας ώστε ολόκληροι βιομηχανικοί κλάδοι να έχουν περάσει στα χέρια των μονοπωλίων, που αντικατέστησαν το ελεύθερο εμπόριο και τον συναγωνισμό, ενώ ξένες χώρες κατακτήθηκαν για να επενδυθούν τα περίσσια κεφάλαια και να εξασφαλιστούν οι πρώτες ύλες, με αποτέλεσμα σχεδόν ολόκληρη η υδρόγειος να έχει μοιραστεί ανάμεσα στις διάφορους ιμπεριαλιστικές δυνάμεις με τη μορφή των αποικιών είτε με άλλους τρόπους εκμετάλλευσης. Επομένως, αυτός ο πόλεμος είναι πόλεμος των ιμπεριαλιστών για τη διατήρηση και επέκταση της καταλήστευσης των λαών για τρεις λόγους: «Πρώτον, ο σκοπός του είναι η στερέωση της δουλείας των αποικιών με

ένα “δικαιότερο” μοίρασμα και στη συνέχεια με “φιλικότερη” εκμετάλλευσή τους. Δεύτερον, σκοπεύει επίσης στην αύξηση της καταπίεσης των εθνοτήτων στο εσωτερικό των ίδιων των “Μεγάλων” Δυνάμεων, γιατί τόσο η Αυστρία όσο και η Ρωσία κρατιούνται μόνο από αυτήν την καταπίεση που την δυναμώνουν ακόμα πιο πολύ με τον πόλεμο. Τρίτο, ο πόλεμος γίνεται και για τη στερέωση και τη διατήρηση της μισθωτής σκλαβιάς του προλεταριάτου που είναι διασπασμένο και υποταγμένο ενώ οι κεφαλαιοκράτες αποκομίζουν οφέλη πλουτίζοντας από τον πόλεμο, υποδαυλίζοντας τις εθνικές προλήψεις και εντείνοντας την αντίδραση που σήκωσε κεφάλι σε όλες τις χώρες, ακόμα και τις πιο ελεύθερες και δημοκρατικές» (Λένιν, 2002α:10). Αυτή η ανάλυση αναμφισβήτητη ισχύει μέχρι και σήμερα αν αντικαταστήσουμε τις αποικίες με τη μορφή των οικονομικών σφαιρών επιρροής και εκμετάλλευσης και την καταπίεση των εθνοτήτων με την προσπάθεια επιβολής της πολιτικής-πολιτιστικής και ιδεολογικής κυριαρχίας του κάθε ιμπεριαλιστή στις ζώνες που ελέγχει. Οι περιπτώσεις της εξαγωγής δυτικής «δημοκρατίας» στο Αφγανιστάν και του μεγαλωρώσικου εθνικισμού στην Ουκρανία είναι χαρακτηριστικές.

Ο Τρότσκι θα πάει λίγο παραπέρα, διαπιστώνοντας ότι «ο πόλεμος του 1914 εκφράζει πριν από όλα την κατάρρευση του εθνικού κράτους σαν αυτόρκους οικονομικού χώρου. Ο εθνικισμός μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει ως πολιτιστικός, ιδεολογικός και ψυχολογικός παράγοντας αλλά η οικονομική του βάση έχει κοπεί κάτω από τα πόδια του. Τυφλοί και υποκριτές είναι όσοι εκφωνούν λόγους για να υποστηρίξουν ότι ο σημερινός πόλεμος υπηρετεί την υπόθεση της “εθνικής άμυνας”. Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει: το πραγματικό (αντικειμενικό) νόημα του πολέμου είναι ότι καταστρέφει τις υπάρχουσες εθνικές οικονομικές φωλιές για λογαριασμό μιας παγκόσμιας οικονομίας. Αλλά ο ιμπεριαλισμός ζητάει να λύσει το πρόβλημα αυτό... με βάση την αρχή της εκμετάλλευσης της παγκόσμιας οικονομίας από την καπιταλιστική τάξη της νικητρι-

ας εκείνης χώρας που ο πόλεμος αυτός θα την μεταβάλει από “μεγάλη” δύναμη σε παγκόσμια» (Τρότσκι, 2002:28).

Οι πόλεμοι βέβαια δεν έφεραν την καταστροφή των εθνικών οικονομικών φωλιών (κάθε ιμπεριαλιστικό κεφάλαιο εξακολουθεί να κινείται γύρω από ένα εθνικό κράτος παρά τη δημιουργία των πολυεθνικών), ενώ και ο εθνικός οικονομικός χώρος εξακολουθεί ακόμα και στις μέρες μας να αποτελεί αίτιο ανταγωνισμών και πολέμων για μια σειρά χώρες (περιφερειακές συγκρούσεις, ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός κ.λπ.). Ωστόσο η βασική διαπίστωση του Τρότσκι παραμένει σωστή με την έννοια ότι η τάση είναι για τη δημιουργία καπιταλιστικών ολοκληρώσεων (βλέπε ΕΕ, BRICS, ASEAN κ.λπ.) ενώ και η λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση» δεν αποτελεί τίποτα άλλο από την προσπάθεια των ΗΠΑ και των δυτικών ιμπεριαλιστών να ελέγξουν τις παγκόσμιες αγορές κάτω από την κυριαρχία τους.

Η ίδια όμως η «παγκοσμιοποίηση» ανέδειξε ανταγωνιστές οι οποίοι αμφισβητούν σήμερα την ιεραρχία των μεγάλων δυνάμεων, πράγμα που πυροδοτεί πολεμικές συγκρούσεις για την κατοχύρωση της παγκόσμιας δύναμης. Αυτή είναι ακόμα και σήμερα η έννοια των αντιφάσεων της «παγκοσμιοποίησης» αλλά και τα όρια της «πολυπολικότητας» του ρωσικού ιμπεριαλισμού. Αυτό που κρίνεται είναι η ηγεσία του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού συστήματος αναμεσα σε ΗΠΑ και Κίνα!!

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ προσπαθούσε να υποδαυλίσει την αυθόρμητη αντίδραση των μαζών: «Η αστική κοινωνία παρουσιάζεται τώρα βιασμένη, ατιμασμένη, βουτηγμένη στο αίμα. Αυτή είναι, έτσι είναι στην πραγματικότητα. Καμιά σχέση με τις καθώς πρέπει ηθικολογίες με πρόσχημα την κουλτούρα, τη φιλοσοφία, τη δειοντολογία, την τάξη, την ειρήνη και το κράτος δικαίου – αλλά ως άγριο κτήνος, ... ως μάστιγα του πολιτισμού και της ανθρωπότητας έτσι αποκαλύπτει η ίδια τον αληθινό της εαυτό γυμνό. [...] Για πρώτη φορά τα αδηφάγα κτήνη, που είχαν εξαπολυθεί από την καπιταλιστική Ευρώπη σε όλες τις γωνιές του πλανήτη

ρίχτηκαν ξαφνικά στην ίδια την Ευρώπη. [...] Μόνο σήμερα ο “πολιτισμένος κόσμος” συνειδητοποίησε ότι το δάγκωμα του ιμπεριαλιστικού κτήνους φέρνει θάνατο, ότι η ίδια του η αναπνοή είναι η ατιμία» (Λούξεμπουργκ, 2011:32, 188, 189).

Στις δικές μας μέρες βέβαια δεν είναι καθόλου η πρώτη φορά, αλλά η μνήμη των μαζών είναι ασυνεχής και διακοπτόμενη και αυτός είναι ένας από τους λόγους που χρειάζεται το επαναστατικό κόμμα ως η συλλογική μνήμη της τάξης για να επεξεργάζεται και να διατηρεί την ιστορία της ταξικής πάλης.

2. Η απάτη του συνθήματος της υπεράσπισης της πατρίδας

Φτάνει λοιπόν να δούμε τον πόλεμο σαν προέκταση της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων και των κυρίαρχων τάξεων τους –σύμφωνα με το απόφθεγμα του Κλαούζεβιτς «ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα (βίαια) μέσα»– για να καταλάβουμε αμέσως ποσό αντι-ιστορική, ψεύτικη και υποκριτική είναι η άποψη ότι μπορεί να δικαιολογηθεί αυτός ο πόλεμος για λόγους «άμυνας της πατρίδας».

Ο Λένιν λέει ότι «σοσιαλσοβινισμός είναι η υπεράσπιση της ιδέας της «άμυνας της πατρίδας» στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο από τους σοσιαλδημοκράτες. Από αυτήν την ιδέα απορρέει σε συνέχεια η παραίτηση από την ταξική πάλη στη διάρκεια του πολέμου, η ψήφιση των πολεμικών πιστώσεων κ.λπ.... Ο σοσιαλσοβινισμός είναι στην πράξη υπερασπιστής των προνομίων, των πλεονεκτημάτων, των ληστειών και βιαιοτήτων της “δικής του” (ή γενικά της κάθε) ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης, αποτελεί απόλυτη προδοσία όλων των σοσιαλιστικών πεποιθήσεων» (Λένιν 2002α:13) και της απόφασης του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Συνεδρίου της Βασιλείας που έγινε στα 1912 (λίγο πριν ξεσπάσει ο Α' ΠΠ στα 1914) και εξέτασε το ενδεχόμενο της εκδήλωσης ενός πολέμου ανάμεσα στην Αγγλία και τη Γερμανία και τους συμμάχους τους. Το μανιφέστο

Αντιπρόσωποι της σοσιαλιστικής
συνδιάσκεψης του Τσίμερβαλντ.
Σεπτέμβρης 1915

της συνδιάσκεψης διακηρύττει καθαρά ότι ένας τέτοιος πόλεμος δεν δικαιολογείται καθόλου από την άποψη των συμφερόντων των λαών αφού θα γινόταν «για τα κέρδη των κεφαλαιοκρατών και τα συμφέροντα των δυναστειών» και η αιτία του θα ήταν η ιμπεριαλιστική ληστρική πολιτική των μεγάλων δυνάμεων.

Η σοσιαλδημοκρατία έκανε ακριβώς το αντίθετο από τις αποφάσεις. Υπερψηφίζοντας τις πολεμικές πιστώσεις και τηρώντας την «κοινωνική ειρήνη» με την αναστολή της ταξικής πάλης λόγω του πολέμου εμπόδισε την αφύπνιση των μαζών από τον πόλεμο. Στην πράξη έσωσε την καπιταλιστική κοινωνία από την ίδια της την αναρχία και έτσι επέτρεψε την ανεμπόδιστη παράταση του πολέμου. Μόνο χάρη στην υποστήριξη της «κοινωνικής ειρήνης» και την πατριωτική στάση της σοσιαλδημοκρατίας ξέσπασε χωρίς φόβο ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος με όλη του τη βιαιότητα. Μέχρι τότε ο φόβος της δυσφορίας στο εσωτερικό, ο φόβος της οργής του ταλαιπωρημένου πληθυσμού βάραινε στα μυαλά των αρχουσών τάξεων πράγμα που εμπόδιζε την εφαρμογή των πολεμικών σχεδίων των ιμπεριαλιστών.

Ο Λένιν μιλάει και για το ρεύμα του «αμυντισμού»: «Ο μαζικός εκπρόσω-

πος του αμυντισμού βλέπει τα πράγματα απλά, μικροαστικά: “εγώ δεν θέλω προσαρτήσεις, ο Γερμανός ρίχνεται πάνω μου επομένως υπερασπίζω μια δίκαιη υπόθεση και δεν υπερασπίζω καθόλου οποιαδήποτε ιμπεριαλιστικά συμφέροντα”. Σε αυτόν τον άνθρωπο πρέπει να εξηγήσουμε και να ξαναεξηγήσουμε πως δεν πρόκειται εδώ για προσωπικές του επιθυμίες, μα για τις μαζικές, ταξικές, πολιτικές σχέσεις και συνθήκες για τη σύνδεση του πολέμου με τα συμφέροντα του κεφαλαίου και το διεθνές δίκτυο των τραπεζών κ.λπ.» (Λένιν, Άπαντα, τόμος 31:160). Να ξεκαθαρίσουμε επίσης ότι ο χαρακτήρας του πολέμου καθορίζεται όχι από το αρχικό επεισόδιο καθαυτό (παραβίαση της ουδετερότητας, εκθρική εισβολή) αλλά από τις κύριες κινητήριες δυνάμεις του πολέμου, από τη συνολική ανάπτυξή τους και από τις συνέπειες όπου τελικά οδηγεί.

Η εργατική τάξη δεν είναι αδιάφορη για το έθνος της. Αντίθετα, ακριβώς επειδή η ιστορία θέτει τη μοίρα του έθνους στα χέρια της, η εργατική τάξη αρνείται να εμπιστευτεί το έργο της εθνικής απελευθέρωσης και ανεξαρτησίας στον ιμπεριαλισμό, που «σώζει» το έθνος μόνο για να το εκθέσει την άλλη μέρα σε νέους θανασιμους κινδύνους για χάρη των συμφε-

ρόντων μιας ασήμαντης μειοψηφίας εκμεταλλευτών. Ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος είναι η συνέχιση και ο παροξυσμός της ληστρικής πολιτικής της μπουρζουαζίας. Η πάλη του προλεταριάτου ενάντια στον πόλεμο είναι η συνέχιση και ο παροξυσμός της ταξικής του πάλης.

«Η εντολή της υπεράσπισης της πατρίδας απορρέει από τη θεωρία ότι η εθνική αλληλεγγύη των τάξεων στέκεται πάνω από την πάλη των τάξεων. Στην πραγματικότητα καμιά κατέχουσα τάξη δεν αναγνώρισε ποτέ την υπεράσπιση της πατρίδας σαν τέτοιας δηλαδή κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες αλλά κάλυπτε με αυτήν τη φόρμουλα την υπεράσπιση της προνομιακής της θέσης μέσα στην πατρίδα. Οι κυρίαρχες τάξεις που ανατρέπονται μετατρέπονται πάντα σε “ντεφειτιστές” δηλαδή είναι έτοιμες να επανακτήσουν την προνομιά τους θέση με τη βοήθεια των ξένων όπλων» (Τρότσκι, 1984:23).

Στην περίφημη ομιλία του στο Γενικό Συμβούλιο της Διεθνούς για την πώση της Παρισινής Κομμούνας ο Μαρξ είπε: «Το ότι μετά τον μεγαλύτερο πόλεμο της σύγχρονης εποχής, οι εμπόλεμοι στρατοί, ο νικητής και ο ηττημένος, πρέπει να ενωθούν για την από κοινού σφαγή του προλεταριάτου – αυτό το εκπληκτικό παράδειγμα αποδεικνύει, όχι αυτό που ήθελε να πιστεύουμε ο Βίσμαρκ, την τελική συντριβή της νέας κοινωνικής δύναμης, αλλά την ολική αποσύνθεση της παλιάς αστικής κοινωνίας. Το μεγαλύτερο ηρωικό κατόρθωμα το οποίο η παλιά τάξη είναι ικανή να κάνει είναι ο εθνικός πόλεμος. Και αυτό αποδεικνύεται απάτη που διαπράττεται από την κυβέρνηση για κανένα άλλο λόγο εκτός του να κατευνάσει την ταξική πάλη, μια απάτη που αποκαλύπτεται μόλις η ταξική πάλη φουντώσει προς εμφύλιο πόλεμο. Η άρχουσα τάξη δεν μπορεί πλέον να κρύβεται πίσω από την εθνική στολή. Οι εθνικές κυβερνήσεις είναι ενωμένες απέναντι στο προλεταριάτο» (Μαρξ, 1951:648).

Η Ρόζα εξάντλησε το ζήτημα της υπεράσπισης της πατρίδας με τα εξής λόγια: «Η η ταξική πάλη είναι ο υπέρτατος νόμος της ύπαρξης του προλεταριάτου και

κατά τη διάρκεια του πολέμου ...ή η ταξική πάλη είναι ένα έγκλημα ενάντια στα εθνικά συμφέροντα και την ασφάλεια της πατρίδας και στην περίπτωση της ειρήνης» (Λούξεμπουργκ, 2011).

Σε σχέση με τον ανταγωνισμό Ελλάδας-Τουρκίας το ΚΚΕ αλλά και άλλες τάξεις που αναφέρονται μάλιστα στην αντικαπιταλιστική Αριστερά, μιλάνε σαν τους αμυνίτες για εισβολή, ξένη κατοχή, εδαφική ακεραιότητα, υπεράσπιση των εγχώριων πόρων που θα στηρίξουν τη μελλοντική σοσιαλιστική οικοδόμηση. Αν και δεν το δηλώνουν ρητά και σκόπιμα συσκοτίζουν τη θέση τους στα γραπτά κείμενά τους μιλώντας για ιμπεριαλιστικό πόλεμο και από τις δυο πλευρές (Απόφαση 20ού Συνεδρίου του ΚΚΕ), στην ουσία στην πράξη οδηγούνται στην άμυνα της πατρίδας κάτω από την σημαία της αστικής τάξης, υποκλινόμενοι στην «μέση» λαϊκή συνείδηση όπως αυτή διαμορφώνεται από το σοβινιστικό δηλητήριο. Στο ζήτημα της υπεράσπισης της πατρίδας οι αριστερές ρεφορμιστικές δυνάμεις προβάλλουν οικονομικά σχέδια ή μια σειρά από κοινωνικά αιτήματα, υποσχόμενοι να υπερασπίσουν την πατρίδα από τον εξωτερικό «εχθρό» στο βαθμό που η εθνική μπουρζουαζία θα υποστηρίξει το πρόγραμμά τους. Ο στόχος μιας τέτοιας τοποθέτησης είναι να καλύψουν το ζήτημα του ταξικού χαρακτήρα του κράτους, για να αποφυγούν το πρόβλημα της κατάκτησης της εξουσίας και κάτω από το κάλυμμα ενός σοσιαλιστικού σχεδίου, να συρθούν στην υπεράσπιση της καπιταλιστικής πατρίδας.

3. Η μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο

Το μανιφέστο της Βασιλείας επίσης διακρίνεται καθαρά ότι ο πόλεμος αυτός θα είναι «επικίνδυνος για τις κυβερνήσεις» (για όλες χωρίς εξαίρεση) και σημείωνε τον φόβο που κατέχει τις κυβερνήσεις από την απειλή της προλεταριακής επανάστασης αναφέροντας συγκεκριμένα τα παραδείγματα της Κομμούνας του Παρι-

σιού (1871) και του ρωσικού Οκτώβρη και Δεκέμβρη του 1905, που αποτέλεσαν τα καλύτερα παραδείγματα επανάστασης και εμφυλίου πολέμου. Το μανιφέστο της Βασιλείας επαναλάμβανε τα λόγια της απόφασης της Στουτγάρδης το 1907, η οποία έλεγε ότι «στην περίπτωση πολέμου οι σοσιαλιστές έχουν καθήκον να χρησιμοποιήσουν την οικονομική και πολιτική κρίση που θα προκαλέσει πόλεμος για να επιταχύνουν την ανατροπή της κεφαλαιοκρατικής κυριαρχίας». Να επωφεληθούν δηλαδή από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που προκαλεί ο πόλεμος στις κυβερνήσεις και την αγανάκτηση των λαϊκών μαζών για να τα χρησιμοποιήσουν για τη σοσιαλιστική επανάσταση.

Ο Λένιν από νωρίς έχει χαρακτηρίσει την εποχή του ιμπεριαλισμού, σαν εποχή πολέμων και επαναστάσεων. Ο αντιδραστικός χαρακτήρας αυτού του πολέμου, τα αισχρά ψέματα της αστικής τάξης όλων των χωρών που πασικίζει να συγκαλύψει τους ληστρικούς σκοπούς του πολέμου με τα «εθνικά» ιδανικά, μαζί με την αντικειμενικά επαναστατική κατάσταση που υπάρχει, θα προκαλέσουν αναπότρεπτα επαναστατικές διαθέσεις στις μάζες. «Χρέος δικό μας είναι να βοηθήσουμε αυτές τις διαθέσεις να εκφραστούν συνειδητά, να αποκτήσουν βαθύτερο περιεχόμενο, να διαμορφωθούν. Το σύνθημα της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο (επανάσταση) ανταποκρίνεται εντελώς σε αυτό το καθήκον» (Λένιν, 2002α:21).

Η Λούξεμπουργκ επίσης αναγνωρίζει ότι «από το προλεταριάτο δεν λείπουν οι αρχές, τα προγράμματα, τα συνθήματα, λείπουν οι πράξεις, η αποτελεσματική αντίσταση, η ικανότητα του κινήματος να επιτεθεί στον ιμπεριαλισμό στην αποφασιστική στιγμή κατά (όχι μετά) τον πόλεμο και να μετατρέψει το παλιό σύνθημα “πόλεμος στον πόλεμο” σε πράξη» (Λούξεμπουργκ, 2011:184).

Θεωρεί ότι: «Ο Παγκόσμιος πόλεμος είναι ένα σημείο καμπής [...] Ιστορικά ο πόλεμος αυτός ήταν προορισμένος να ωθήσει με τρομερή δύναμη την υπόθεση του προλεταριάτου» και για να στηρίξει την άποψή της παραθέτει ένα προφητικό

απόσπασμα του Μαρξ από τη μπροσούρα *Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία* (Μαρξ, 1951) όπου μιλάει για τα καθήκοντα του προλεταριάτου: «...Και ποιος εκπληρώνει τα καθήκοντα του εργάτη; Κανείς. Δεν λύνεται στη Γαλλία, τίθεται σαν ζήτημα στη Γαλλία. Πουθενά δεν θα λυθεί εντός των εθνικών συνόρων, ο ταξικός πόλεμος μέσα στη γαλλική κοινωνία μεταβάλλεται σε παγκόσμιο πόλεμο, όπου τα έθνη αντιπαρατίθενται. Η λύση δεν θα αρχίσει να δίνεται παρά μονάχα τη στιγμή που διαμέσου του παγκόσμιου πολέμου το προλεταριάτο θα τεθεί στην ηγεσία του λαού της χώρας που κυριαρχεί στην παγκόσμια αγορά, στην ηγεσία της Αγγλίας. Η επανάσταση που εδώ δεν θα βρει το τέλος της αλλά την οργανωτική αρχή της δεν θα είναι καμιά βραχυχρόνια επανάσταση» και η Λούξεμπουργκ αφού διευκρινίζει ότι ο Μαρξ στα 1850 αναφέρθηκε στην Αγγλία, επειδή τότε ήταν η μόνη ανεπτυγμένη καπιταλιστική χώρα, ενώ τώρα μπορούμε κάλλιστα να αντικαταστήσουμε την Αγγλία με τη Γερμανία, διατυπώνει την άποψη: «Ο πόλεμος αυτός ήταν προορισμένος να οδηγήσει το γερμανικό προλεταριάτο στην κορυφή του έθνους και από εκεί να αρχίσει να οργανώνει τη διεθνή και παγκόσμια σύγκρουση ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία για την πολιτική εξουσία μέσα στο κράτος» (Λούξεμπουργκ, 2011:38). Αν και η ιστορία δυστυχώς δεν την επαλήθευσε, το θέμα της επανάστασης στη Γερμανία τέθηκε με πραγματικούς όρους.

Ο Τρότσκι συνεχίζει προσθέτοντας, «εμείς οι επαναστάτες σοσιαλιστές δεν θέλουμε τον πόλεμο.» Η προλεταριακή πρωτοπορία είναι ο αδιάλλακτος εχθρός του ιμπεριαλιστικού πολέμου. «Δεν τον φοβόμαστε όμως. Δεν μας πιάνει απελπισία επειδή ο πόλεμος τσάκισε τη Διεθνή την παλιά ιδεολογικο-οργανωτική μορφή που έφθιρε η ιστορία. Με τους ανεξάντλητους πόρους του προλεταριακού σοσιαλισμού, η επαναστατική εποχή θα δημιουργήσει μια καινούργια οργανωτική μορφή που να ανταποκρίνεται στο ύψος των καινούργιων καθηκόντων» (Τρότσκι, 2002:35). Η δεύτερη Διεθνής βέβαια δεν υπήρξε άχρηστη. Κληρονόμησε στο προ-

λεταριάτο πλούσιο ιδεολογικό και πρακτικό πλοστόσιο από την προηγούμενη εποχή που αξιοποιήθηκε στη συνέχεια.

«Στην ιστορία ο πόλεμος έχει γίνει συχνά η μάνα της επανάστασης ακριβώς γιατί κλονίζει τα παραγερασμένα καθεστώτα από τα θεμέλιά τους, εξασθενίζει την κυρίαρχη τάξη και επιταχύνει την ανάπτυξη της επαναστατικής αγανάκτησης μέσα στις καταπιεσμένες μάζες. Η καινούργια εποχή θα αναγκάσει το προλεταριάτο, στα παλιά όπλα της κριτικής να προσθέσει ένα καινούργιο: την κριτική των όπλων» (Τρότσκι, 1984:94).

Είναι αλήθεια ότι ο πόλεμος επιταχύνει φοβερά τις πολιτικές εξελίξεις. Αν υπάρξουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (αστικό αδιέξοδο, σπάσιμο της συμμαχίας της αστικής τάξης με τα μικροαστικά στρώματα, ετοιμότητα για αγώνες του προλεταριάτου, πρόγραμμα και οργάνωση της πρωτοπορίας) τότε δημιουργούνται οι δυνατότητες για την ανατροπή. Τα σοσιαλιστικά συνθήματα που μέχρι τότε αποτελούσαν τμήμα της προπαγάνδας των επαναστατών και φαινότουσαν πολύ μακριά για να υλοποιηθούν, μετατρέπονται σε άμεση αγκιτάσια και οι ίδιες οι μάζες τα βάζουν σαν στόχους πάλης. Τα προγράμματα που βασίζονται σε συνθιτισμένες ειρηνικές συνθήκες αναπόφευκτα θα πρέπει να αντικατασταθούν με ένα μεταβατικό πρόγραμμα διεκδικήσεων που να στοχεύει στην κινητοποίηση των μαζών για την κατάκτηση της εξουσίας.

Αν όμως δεν υπάρξουν οι κατάλληλες συνθήκες ο πόλεμος θα αποτελέσει μια καταστροφική ήττα για το προλεταριάτο. Παράλληλα στις σημερινές συνθήκες ο πλανήτης απειλείται από τον πυρηνικό όλεθρο ο οποίος αν ξεσπάσει δεν δίνει καμιά πιθανότητα «εκμετάλλευσης» ενώ και τα σύγχρονα συμβατικά όπλα έχουν μια τεράστια καταστροφική ικανότητα!! Επομένως, οι επαναστάτες πρέπει να επικεντρωθούν στην προσπάθεια αποτροπής των πολέμων και ο μόνος τρόπος για να το πετύχουν αυτό είναι η διαρκής όξυνση της ταξικής πάλης στην κατεύθυνση της ανατροπής του καπιταλισμού.

Η Λούξεμπουργκ θεώρησε ότι «...αυτός ο παγκόσμιος πόλεμος είναι μια οπισθο-

δρόμηση στη βαρβαρότητα» και έθεσε το πρόβλημα ως εξής: «Είτε ο θρίαμβος του ιμπεριαλισμού και η κατάρρευση όλου του πολιτισμού ...είτε νίκη του σοσιαλισμού που σημαίνει την ενεργητική πάλη του διεθνούς προλεταριάτου ενάντια στον ιμπεριαλισμό και τις πολεμικές μεθόδους του. Αυτό είναι το δίλημμα της παγκόσμιας ιστορίας, η ζυγαριά αμφιταλαντεύεται προς τα πού να κλίνει και περιμένει την απόφαση του ταξικά συνειδητού προλεταριάτου» (Λούξεμπουργκ, 2011:46).

Η Λούξεμπουργκ τονίζει ότι είναι η συνειδητή παρέμβαση του προλεταριάτου που θα βαρύνει τη ζυγαριά προς τη μια ή την άλλη πλευρά. Βάζοντας έτσι για πρώτη φορά κατηγορηματικά το σοσιαλισμό όχι σαν «αναπότρεπτο» προϊόν της ιστορικής αναγκαιότητας –όπως θεωρούσαν μέχρι τότε οι σοσιαλδημοκράτες– αλλά σαν μια αντικειμενικά ιστορική δυνατότητα. Με αυτήν την έννοια η φράση «σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα» σημαίνει ότι η τελική νίκη ή η ήττα του προλεταριάτου δεν είναι αποφασισμένη εκ των προτέρων από τον σιδερένιο νόμο του οικονομικού ντετερμινισμού, αλλά εξαρτάται επίσης από τη συνειδητή δράση από την επαναστατική θέληση του προλεταριάτου. Επομένως, η σοσιαλδημοκρατική-μεταρρυθμιστική αντίληψη που θεωρεί ότι αρκεί να υποστηρίξει ή να επιταχύνει κανείς την αναπότρεπτη πορεία της κοινωνίας, είναι καταδικασμένη να αποτύχει στην κρίσιμη στιγμή αν το προλεταριάτο δεν είναι προετοιμασμένο για την κατάληψη της εξουσίας. Δεν είναι ζήτημα ρυθμού αλλά κατεύθυνσης της ιστορικής διαδικασίας. Η συνειδητή θέληση δεν είναι πλέον ένας απλός βοηθητικός παράγοντας αλλά αυτό που έχει τον τελικό λόγο, αυτό που θα είναι το αποφασιστικό.

4. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς για τον πόλεμο

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς στον Γαλλογερμανικό Πόλεμο του 1870-71 τάχθηκαν

με το μέρος της Γερμανίας ενάντια στον επιτιθέμενο Ναπολέοντα Γ'. Παράλληλα, είχαν γενικά μια απέχθεια ενάντια στη Ρωσία και τον τσαρισμό θεωρώντας τη Ρωσία σαν μια «βάρβαρη δύναμη που το κεφάλι της βρίσκεται στην Πετρούπολη και τα χέρια της σε κάθε κυβέρνηση της Ευρώπης» (Ιδρυτική Διακήρυξη της Διεθνούς Ένωσης Εργατών από τον Μαρξ [1864] στο Μαρξ, 1951:450) εξαιτίας του αντιδραστικού φεουδαρχικού καθεστώτος. Οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες χρησιμοποιούσαν αυτές τις θέσεις για να δικαιολογήσουν την «άμυνα της πατρίδας» απέναντι στη Γαλλία και τη Ρωσία. Η αλήθεια είναι ότι ο πόλεμος του 1870-71 ήταν ιστορικά προοδευτικός από την πλευρά της Γερμανίας ως τη στιγμή που ηττήθηκε ο Ναπολέων Γ'. Γιατί ο Ναπολέων Γ', μαζί με τον τσάρο, καταπίεζαν τη Γερμανία για πολλά χρόνια και συντηρούσαν τον φεουδαλικό καταταμαχισμό της. Από τη στιγμή όμως που ο πόλεμος μετατράπηκε σε λεηλασία της Γαλλίας (προσάρτηση της Αλσατίας και Λορένης) οι Μαρξ και Ένγκελς καταδίκασαν κατηγορηματικά τους Γερμανούς. Αλλά και από την αρχή του πολέμου ο Μαρξ και ο Ένγκελς επιδοκίμασαν την άρνηση των Μπέμπελ και Λήμπκνεχτ να ψηφίσουν τις πολεμικές πιστώσεις και ταυτόχρονα συμβούλευαν τους προλετάρους να μην ταυτίζουν την τακτική τους και τα συμφέροντα της τάξης τους με την τακτική και τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Οι πόλεμοι του 19ου αιώνα έγιναν σε μια εποχή που δεν υπήρχε ακόμα ο σύγχρονος ιμπεριαλισμός και επομένως δεν ήταν ακόμα διαμορφωμένες οι προϋποθέσεις (αντικειμενικές συνθήκες για τον σοσιαλισμό, ισχυρή σοσιαλδημοκρατία στη Γερμανία) πάνω στις οποίες στηρίχτηκε το μανιφέστο της Βασιλείας για να καθορίσει την τακτική της προλεταρικής επανάστασης σε σχέση με έναν ιμπεριαλιστικό πόλεμο. «Αυτοί που επικαλούνται σήμερα τη στάση που κράτησε ο Μαρξ απέναντι στους πολέμους την εποχή που η αστική τάξη ήταν ακόμα προοδευτικός παράγοντας στην ιστορική εξέλιξη ξεχνάνε τα λόγια του Μαρξ που διακήρυττε “οι προλετάριοι δεν έχουνε πατρίδα”»!! (Λένιν, 2002α:16).

Στη «Μπροσούρα του Γιούνιους» η Λούξεμπουργκ απαντάει στον ιμπεριαλιστικό πατριωτισμό της υποταγμένης σοσιαλδημοκρατικής ηγεσίας του Αυγούστου του 1914 αντιπαραθέτοντας το «παλιό αληθινά εθνικό πρόγραμμα των Μαρξ, Ένγκελς και Λασσάλ: το σύνθημα της ενιαίας μεγάλης Γερμανικής Δημοκρατίας.» Η βασική ιδέα της Λούξεμπουργκ ήταν να νικήσει τον γερμανικό ιμπεριαλισμό και милитарισμό με ένα ριζοσαστικό, αστικό, δημοκρατικό πρόγραμμα με την αντικατάσταση του κανονικού στρατού από πολιτοφύλακες που να στηρίζονται στην άμεση βούληση του λαού χωρίς να απορριφθεί η ιδέα της υπεράσπισης της πατρίδας. Ο Λένιν επισημαίνει ότι ο Γιούνιους προτείνει στην πρωτοπόρα τάξη να στρέψει το πρόσωπό της προς το παρελθόν και όχι προς το μέλλον, αφού το 1793 και το 1848 «σε όλη την Ευρώπη αντικειμενικά βρισκόταν στην ημερήσια διάταξη η αστικοδημοκρατική επανάσταση». Τώρα όμως στα 1914-16 οι συνθήκες έχουν αλλάξει και ο Λένιν συνεχίζει: «Στον ιμπεριαλιστικό αστικό πόλεμο στον πόλεμο του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, μπορεί να αντιπαρατίθεται αντικειμενικά... από την άποψη της πρωτοπόρας τάξης, μόνο ο πόλεμος ενάντια στην αστική τάξη, δηλαδή πρώτα από όλα ο εμφύλιος πόλεμος του προλεταριάτου ενάντια στην αστική τάξη για την εξουσία ...και έπειτα κάτω από ορισμένες συνθήκες, ο ενδεχόμενος πόλεμος για την υπεράσπιση του σοσιαλιστικού κράτους ενάντια στα αστικά κράτη» (Λένιν, Άπαντα, τόμος 30:1-16). Η Λούξεμπουργκ ανασκεύασε τη θέση της πολύ γρήγορα και από το 1917 η αντίληψή της για το χαρακτήρα της επανάστασης τόσο στη Γερμανία όσο και στη Ρωσία ταυτιζόταν πλήρως με αυτήν του Λένιν.

5. Σοσιαλσοβινισμός και οπορτουνισμός (μεταρρυθμισμός)

Στο εσωτερικό των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων πάντα διεξαγόταν μια πάλη ανάμεσα στην επαναστατική και τη με-

ταρρυθμιστική τάση. Ο Λένιν λέει «ότι ο οπορτουνισμός (μεταρρυθμισμός) είναι έκφραση της αστικής πολιτικής μέσα στο εργατικό κίνημα, η αντανάκλαση των συμφερόντων των μικροαστών και μιας μικρής μερίδας προνομιάτων και μικροαστικοποιημένων εργατών που συμμαχούν με την αστική τάξη της χώρας τους ενάντια στα συμφέροντα της μεγάλης μάζας του προλεταριάτου. Η καπιταλιστική ανάπτυξη του β' μισού του 19ου αιώνα (αποικιακή λεηλασία) ανέπτυξε αυτό το στρώμα και επέτρεψε το δυνάμωμα και τη στερέωση του μεταρρυθμισμού. Οι συνθήκες αυτές μεταβάλλανε τη χρησιμοποίηση της αστικής νομιμότητας σε δουλοπρέπεια και υποταγή σε αυτήν με τον σχηματισμό ενός γραφειοκρατικού και αριστοκρατικού στρώματος μέσα στην εργατική τάξη και με την είσοδο πολλών μικροαστών “συνοδοιπόρων” στις γραμμές των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων» (Λένιν, 2002α:17).

Ωστόσο, ο πόλεμος τίναξε στον αέρα όλο το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα για «ειρηνική» εξέλιξη, για άμβλυση των καπιταλιστικών αντιθέσεων ή για «σχεδιασμένο πέρασμα» στο σοσιαλισμό. Την ίδια στιγμή που οι στρατοκράτες επέβησαν παντού στρατιωτικό νομό και φίμωναν τις εργατικές μάζες σχεδόν, όλοι οι παλιοί εργατικοί ηγέτες περνούσαν στο πλευρό της αστικής τάξης. Οι σοσιαλδημοκράτες ρεφορμιστές περίμεναν πως οι άρχουσες τάξεις θα δεχτούν με μεγαλύτερη προθυμία να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του προλεταριάτου που έδειξε τον πατριωτισμό του. Η θεώρηση αυτή δεν έκρυβε ηλιθιότητα αλλά μια πολύ ιδιοτελή αλλά και ανορθολογική σκέψη: ότι η ένοπλη νίκη θα δημιουργήσει για την εθνική μπουρζουαζία μια πλατύτερη βάση πλουτισμού, σε βάρος των αντιπάλων της στις άλλες χώρες και ότι αυτό θα της επιτρέψει να μοιραστεί ένα μέρος της λείας με το εθνικό προλεταριάτο – σε βάρος του προλεταριάτου των άλλων χωρών. «Ο κοινωνικός μεταρρυθμισμός μετατράπηκε στην πράξη σε κοινωνικό ιμπεριαλισμό» (Τρότσκι, 2002:34).

Αυτή είναι η βάση της αντίληψης και σήμερα όσων, θεωρώντας ότι μιλούν από τη

σκοπιά των συμφερόντων της εργατικής τάξης, στηρίζουν τον δυτικό ιμπεριαλισμό στα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη της Δύσης με το πρόσχημα της δημοκρατίας ή της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας. Η ελπίδα είναι ότι το προλεταριάτο της Δύσης θα διατηρήσει την προνομιακή του θέση από τη στιγμή που το δυτικό ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο θα καταβάλει ακόμα και με τη χρήση όπλων το αντίπαλο μπλοκ της Ρωσίας και κυρίως της Κίνας. Η αλήθεια όμως είναι ότι ένας ιμπεριαλιστικός πόλεμος θα τσακίσει τόσο το προλεταριάτο του νικητή όσο και του ηττημένου!!!

Κατά τον Τρότσκι, «οι καταπιεσμένες τάξεις, που δεν έχουν συνείδηση των δικών τους συμφερόντων και είναι συνηθισμένες στις θυσίες, δέχονται το σύνθημα της υπεράσπισης της πατρίδας τοις μετρητοίς, δηλαδή σαν απόλυτο καθήκον που βρίσκεται πάνω από τάξεις. Το κύριο ιστορικό έγκλημα των σοσιαλσοβινιστών συνίσταται στην ενθάρρυνση και το δυνάμωμα των δυλικών συνθηκών και παραδόσεων των καταπιεσμένων, στην ουδετεροποίηση της επαναστατικής τους αξιοπρέπειας και στην παραποίηση της ταξικής τους συνείδησης με τη βοήθεια των πατριωτικών ιδεών» (Τρότσκι, 1984:23). «Επομένως, ο οπορτουνισμός και ο σοσιαλπατριωσμός έχουν τις ίδιες οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές βάσεις» (Λένιν, 2002α:17).

6. Η αναγκαιότητα της δημιουργίας νέων επαναστατικών κομμάτων

Στην προπολεμική περίοδο υπήρχε η άποψη ότι ο οπορτουνισμός αν και αποτελεί «παρέκκλιση», ωστόσο είναι κομμάτι του σοσιαλδημοκρατικού κινήματος και απαιτείται η ενότητα μαζί του. Ο πόλεμος απέδειξε ότι η ενότητα με τους οπορτουνιστές θα σήμαινε στην πράξη υποταγή της εργατικής τάξης στην εθνική «της» αστική τάξη, θα σήμαινε συμμαχία μαζί της, για την υποδούλωση και καταπίεση άλλων λαών και ταυτόχρονα θα σήμαινε διάσπαση του επαναστατικού προλεταριάτου όλων των χωρών.

Για τον Λένιν, «όσο δύσκολο και αν είναι το προτσές (διαδικασία) για το ξεκαθάρισμα των εργατικών κομμάτων από τους οπορτουνιστές, η πάλη αυτή για το ξεκαθάρισμα είναι αναπόφευκτη και γόνιμη και πρέπει να γίνει οπωσδήποτε» (Λένιν, 2002α:18).

Ο Λένιν θα κάνει κριτική και στον Τρότσκι ο οποίος, αν και απορρίπτει τη σοσιαλπατριωτική πολιτική της άμυνας της πατρίδας, υποστηρίζει την ενότητα με ένα τμήμα των Ρώσων μενσεβίκων, τακτική που ο ίδιος ο Τρότσκι θα αναγνωρίσει ως λαθεμένη αργότερα.

Όταν ο Λένιν διάβασε τη «Μπροσούρα του Γιούνιους» το 1916 στην Ελβετία, δεν γνώριζε ότι συγγραφέας της ήταν η Λούξεμπουργκ. Το κείμενο τού φάνηκε τόσο σημαντικό που έγραψε τον Ιούλιο του 1916 μια λεπτομερή κριτική σε αυτό με τον τίτλο «Για τη Μπροσούρα του Γιούνιους».

Ο Λένιν κριτικάρει ως «κύρια έλλειψη της Μπροσούρας του Γιούνιους και άμεσο βήμα προς τα πίσω σε σύγκριση με το νόμιμο περιοδικό *Η Διεθνής* (αν και απαγορεύτηκε αμέσως μετά την εμφάνισή του) ότι αποσιωπά τη σύνδεση του σοσιαλισμοβινισμού ...με τον οπορτουνισμό». Κατά τον Λένιν λείπει στη «Μπροσούρα» μια αναφορά στην αναπόφευκτη διάσπαση του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της Γερμανίας ενώ στη 12η Θέση της Διε-

θνούς λέγεται ανοικτά ότι είναι ανάγκη να δημιουργηθεί μια νέα Διεθνής ύστερα από την «προδοσία και το πέρασμα των επίσημων αντιπροσωπειών των σοσιαλιστικών κομμάτων των ηγετικών χωρών στο έδαφος της αστικοϊμπεριαλιστικής πολιτικής» (Λένιν, *Άπαντα*, τόμος 30:1-16). Φυσικά ο Λένιν δεν μπορούσε να ξέρει ότι η Μπροσούρα και οι Θέσεις της *Διεθνούς* ήταν γραμμένες από μια και την ίδια συγγραφέα, τη Λούξεμπουργκ. Η Λούξεμπουργκ βρισκόταν σε αντίθεση με την κεντρική επιτροπή του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Γερμανίας (Κάουτσκι και Μπέμπελ) και ο αγώνας της εναντίον του τυπικού, σχολαστικού και σάπιου στο βάθος «ριζοσπαστισμού» του Κάουτσκι έπαιρνε συνεχώς ολοένα και οξύτερο χαρακτήρα. Η επανάσταση του 1905 στη Ρωσία βοήθησε τη Λούξεμπουργκ να ολοκληρώσει τις σκόρπιες διαφωνίες της σε μια συστηματική κριτική της «παλιάς δοκιμασμένης τακτικής» της σοσιαλδημοκρατίας (μαζική οργανωμένη δράση που στην πράξη σήμαινε «ειρηνική», «νομιμόφρονα» δουλειά στο εκλογικό και συνδικαλιστικό πεδίο). Οι εργαζόμενοι της «καθυστερημένης» Ρωσίας έδειχναν στις χώρες της Δύσης τις αλλαγές τακτικής που έπρεπε επείγοντως να υιοθετήσουν. Ιδιαίτερα στα 1910-14 σημαντική θέση είχαν πάρει τα θέματα του πολέμου, του μιλιταρισμού και του

πασιφισμού. Ο Κάουτσκι υποστήριζε το ρεφορμιστικό πρόγραμμα: περιορισμός στους εξοπλισμούς, Διεθνές δικαστήριο κ.λπ. Η Λούξεμπουργκ καταπολεμούσε αποφασιστικά αυτό το πρόγραμμα σαν απατηλό. Σε αυτό το ζήτημα ο Λένιν είχε αμφιβολίες αλλά σε μια ορισμένη περίοδο στεκόταν πιο κοντά στον Κάουτσκι παρά στη Λούξεμπουργκ. Μετά τη συνθηκολόγηση της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας αναθεώρησε την εκτίμησή του και κήρυξε αμείλικτο πόλεμο ενάντια στον καουτσκιισμό. Μάλιστα –κατά τον Τρότσκι– ο Λένιν παραδέχτηκε σε ένα γράμμα του, το 1914, «ότι η Λούξεμπουργκ είχε δίκιο όταν έγραφε χρόνια πριν ότι ο Κάουτσκι έχει την “υποτακτικότητα ενός θεωρητικού” –δουλοπρέπεια, σε απλούστερη γλώσσα απέναντι στην πλειοψηφία του κόμματος, δηλαδή τον οπορτουνισμό» (Τρότσκι, 1974). Ο Λένιν δεν είχε μια παγιωμένη και στατική άποψη διαρκώς αλλά διαμόρφωσε τις απόψεις του με βάση την εμπειρία από την ταξική πάλη όπως και όλοι οι επαναστάτες μαρξιστές και βέβαια ποτέ δεν διεκδίκησε το «αλάθητο» όπως εμφανίζεται από τους γραφειοκράτες επιγόνους του. Η Λούξεμπουργκ, παρά την κριτική της μέχρι τη Μπροσουρά, δεν θα προχωρήσει στη διάσπαση του κόμματος. Θα το κάνει αργότερα.

Ο Λένιν θέτει και τις ιδιαίτερες κομματικές μορφές που επιβάλλει η πολεμική συγκυρία. «Ο πόλεμος και η κρίση που τον ακολούθησε έδειξε ότι η αστική τάξη παραβιάζει παντού τους νόμους της, ακόμα και στις πιο ελεύθερες χώρες, και ότι είναι αδύνατον να οδηγηθούν οι μάζες στην επανάσταση χωρίς να δημιουργηθεί παράνομη οργάνωση με σκοπό την προπαγάνδα, τη μελέτη, την εκτίμηση και την προπαρασκευή των μέσων της επαναστατικής πάλης. Χωρίς να παραιτηθούν σε καμιά περίπτωση και κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες από τη χρησιμοποίηση κάθε νόμιμης δυνατότητας και της πιο μικρής για την οργάνωση των μαζών και τη σοσιαλιστική προπαγάνδα, οι επαναστάτες πρέπει να ξεκόψουν αποφασιστικά από τον δουλοπρεπή σεβασμό της αστικής νομιμότητας» (Λένιν, 2002α:22).

7. Επαναστατικός ντεφетиσμός

Η μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο, με την έννοια της επανάστασης στο εσωτερικό της χώρας, απαραίτητα φτάνει μέχρι και την ήττα της «δικής» σου αστικής τάξης στο πόλεμο σαν συνέπεια της όξυνσης της ταξικής πάλης (επαναστατικός ντεφетиσμός). Ο Λένιν είναι καθαρός: «Σε ένα αντιδραστικό πόλεμο μια επαναστατική τάξη δεν μπορεί να μην εύχεται την ήττα της δικής της κυβέρνησης, ακριβώς γιατί η στρατιωτική ήττα μιας κυβέρνησης διευκολύνει αναγκαστικά την ανατροπή της. Οι σοσιαλιστές όλων των εμπόλεμων χωρών πρέπει να εύχονται να πτηθούν όλες οι εμπόλεμες κυβερνήσεις “τους”. Αυτή ακριβώς η τοποθέτηση θα ανταποκρινόταν στις ενδόμυχες σκέψεις του κάθε συνειδητού εργάτη και θα ήταν σύμφωνη με τη γραμμή της δράσης μας για τη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο» (Λένιν, 2002α:23). Οι επαναστάτες προσπαθούν να αποτρέψουν τον πόλεμο –και δεν υπάρχει άλλος τρόπος για αυτό από την όξυνση της ταξικής πάλης ώστε η αστική τάξη να αντιλαμβάνεται το αυξημένο ρίσκο μιας πολεμικής σύγκρουσης– και αν δεν τα καταφέρουν έχουν χρέος να εξηγούν στις μάζες ότι δεν υπάρχει για αυτές άλλη σωτηρία έξω από την επαναστατική ανατροπή των κυβερνήσεων «τους» και ότι για αυτόν ακριβώς τον σκοπό πρέπει να επωφεληθούν από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις στο πόλεμο. Η φράση «η ήττα είναι το μικρότερο κακό», που συμπυκνώνει το νόημα της λενινιστικής αντίληψης, δεν σημαίνει ότι η ήττα της χώρας του ενός είναι το μικρότερο κακό σε σύγκριση με την ήττα της εχθρικής χώρας, αλλά ότι μια στρατιωτική ήττα που είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης του επαναστατικού κινήματος είναι άπειρα πιο επωφελής για το προλεταριάτο και για όλο το λαό από μια στρατιωτική νίκη που εξασφαλίζεται από την «εμφύλια ειρήνη».

Ο Τρότσκι το θέτει ως εξής: «Στις περιπτώσεις όπου πρόκειται για σύγκρουση ανάμεσα σε καπιταλιστικές χώρες το

προλεταριάτο, και της μιας και της άλλης χώρας, αρνείται κατηγορηματικά να θυσιάσει τα ιστορικά του συμφέροντα που σε τελευταία ανάλυση ταυτίζονται με τα συμφέροντα του έθνους και της ανθρωπότητας για χάρη της στρατιωτικής νίκης της αστικής τάξης» (Τρότσκι, 1984:36).

Ο Καρλ Λήμπκνεχτ έδωσε μια άφραστη φόρμουλα της προλεταριακής πολιτικής σε καιρό πολέμου: «Ο κύριος εχθρός του λαού βρίσκεται στη δική του χώρα» (Λήμπκνεχτ, 1983). Μια νικηφόρα προλεταριακή επανάσταση –που προέκυψε από την αξιοποίηση των αντιφάσεων του πολέμου και την ήττα της μπουρζουαζίας της χώρας σε αυτόν– όχι μόνο θα υπερασπισθεί το εργατικό κράτος που επέβαλε απέναντι στην ντόπια άρχουσα τάξη αλλά και απέναντι στην εχθρική αστική τάξη –αν δεν έχει ανατραπεί από τη δική της εργατική τάξη–, θα επανορθώσει τις συμφορές που προκαλεί η ήττα και θα δημιουργήσει την τελεσίδικη εγγύηση ενάντια σε μελλοντικούς πολέμους και ήττες. Αυτή η διαλεκτική στάση απέναντι στον πόλεμο είναι το πιο σημαντικό στοιχείο της επαναστατικής εκπαίδευσης, και για αυτό, και της πάλης ενάντια στον πόλεμο.

Η Λούξεμπουργκ διατυπώνει τον ντεφетиισμό υπαινικσόμενη ότι η μόνη πραγματική «άμυνα» στον εχθρό είναι η ίδια η ταξική πάλη στο εσωτερικό των δυο χωρών: Στην καπιταλιστική ιστορία η εισβολή και η ταξική πάλη δεν έρχονται σε αντίθεση, όπως η επίσημη προπαγάνδα θέλει να πιστεύουμε, αλλά η μια είναι το μέσο και η έκφραση της άλλης. Ενώ η εισβολή είναι ένα αληθινό και δοκιμασμένο όπλο στα χέρια του κεφαλαίου ενάντια στην ταξική πάλη, η ατρόμητη επιδίωξη της ταξικής πάλης από τις τάξεις που αγωνίζονται για την απελευθέρωσή τους έχει πάντοτε αποδειχθεί το πιο αποτελεσματικό μέσο ενάντια στην ξένη εισβολή (Λούξεμπουργκ, 2011:147).

Είναι φανερό ότι η ρεφορμιστική πολιτική, που στο ζήτημα της ελληνοτουρκικής σύγκρουσης αποδέχεται τη φόρμουλα της άμυνας της πατρίδας –με οποιαδήποτε μορφή και να τη παρουσιάζει– απέχει παρασάγγες από τη λενινιστι-

κή τακτική του ντεφетиισμού. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τελικός της στόχος δεν είναι η επαναστατική ανατροπή της άρχουσας τάξης και η κατάληψη της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας αλλά η μεταρρύθμιση του αστικού κράτους και του καπιταλισμού προς σοσιαλιστική, υποτίθεται, κατεύθυνση. Αυτή η μεταρρύθμιση –σύμφωνα με την παραπάνω λογική– είναι εφικτή μόνο σε ειρηνικές περιόδους πράγμα που σημαίνει ότι στον πόλεμο η πολιτική αφήνεται στα χέρια της άρχουσας τάξης και των επιδιώξεών της.

8. Ο πασιφισμός των αστών και των εργατών

Οι κλασικοί του μαρξισμού σπλίτευαν αμείλικτα τον μικροαστικό πασιφισμό. Για αυτούς οι σοσιαλιστές δεν μπορούσαν, χωρίς να πάψουν να είναι σοσιαλιστές, να αντιτάσσονται γενικά σε κάθε πόλεμο. Και πρώτα-πρώτα οι σοσιαλιστές δεν ήταν ούτε μπορούσαν να είναι αντίθετοι στους επαναστατικούς πολέμους και στους «αμυντικούς» πολέμους για την υπεράσπιση του εργατικού κράτους μετά την επανάσταση ενάντια στις αστικές τάξεις άλλων χωρών ή στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις. Θεωρούσαν αντιδραστικό και εγκληματικό τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο αλλά προωθούσαν και υποστήριζαν τους πολέμους ενάντια στη μπουρζουαζία. Οι επαναστατικοί πόλεμοι είναι και αυτοί πόλεμοι. Καθένας που αναγνωρίζει τον ταξικό αγώνα δεν μπορεί παρά να αναγνωρίσει ότι οι επαναστατικοί πόλεμοι σε μια ταξική κοινωνία, κάτω από ορισμένες συνθήκες, μπορεί να αποτελέσουν την αναπόφευκτη συνέχεια, ανάπτυξη και εντατικοποίηση του ταξικού αγώνα.

«Μόνο αν ανατρέψουμε, νικήσουμε τελειωτικά και απαλλοτριώσουμε τη μπουρζουαζία ολόκληρου του κόσμου, κι όχι μονάχα μιας χώρας, θα καταστούν οι πόλεμοι αδύνατοι. Οι ομπορτουμιστές είναι πάντοτε έτοιμοι να ονειρευτούν τον μελλοντικό ειρηνικό σοσιαλισμό [χωρίς να σπάσει ούτε τζάμι, σημείωση δική

μας] αλλά εκείνο που τους ξεχωρίζει από τους επαναστάτες είναι ότι αρνούνται να σκεφτούν πάνω στον άγριο ταξικό αγώνα και τους ταξικούς πολέμους που είναι αναγκαίοι για την πραγματοποίηση αυτού του ωραίου μέλλοντος», σύμφωνα με τον Λένιν (Λένιν, 2002β:45).

Σαν ανεξάρτητο ρεύμα ο μικροαστικός «αριστερός» πασιφισμός ξεκινάει από τη θέση ότι είναι δυνατό να εξασφαλίσουμε την ειρήνη με κάποια ιδιαίτερα μέσα έξω από την ταξική πάλη του προλεταριάτου. Αυτές οι απόψεις βλέπουν το αντιπολεμικό κίνημα ξεκομμένο από την υπόλοιπη πάλη, κηρύσσουν την «αντιπάθεια για τον πόλεμο», υποστηρίζουν τους «αντιρρησίες συνείδησης», κηρύσσουν το μπούκοτάζ και το μύθο της γενικής απεργίας ενάντια στον πόλεμο. Οι πιο «επαναστάτες» πασιφιστές δεν διστάζουν καμιά φορά να μιλήσουν ακόμα και για εξέγερση ενάντια στον πόλεμο (αναπτύχθηκαν ισχυρές τέτοιες τάσεις και μάλιστα με διεθνή κατεύθυνση και οργάνωση πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως αναφέρει ο Κ. Λήμπκνεχτ στο έργο του *Μιλιταρισμός και αντιμιλιταρισμός* κυρίως από αναρχικές οπτικές γωνίες). Αλλά για την πολιτική του επαναστατικού κόμματος υπάρχει ένας αδιάρρηκτος δεσμός που ενώνει την εξέγερση με την ταξική πάλη. Επομένως, δεν μπορεί να αποκόβεται η μια ή η άλλη μορφή της ταξικής πάλης (άρα και το αντιπολεμικό κίνημα) από τη συνολική μακρόχρονη και επίμονη προσπάθεια για τη δημιουργία των όρων της επανάστασης. Αντίθετα, κάθε μορφή κινήματος –χωρίς να υποτιμάται– ωστόσο οφείλει να εντάσσεται σε ένα τέτοιο συνολικό σχεδιασμό.

Είναι ανάγκη να κάνουμε ένα διαχωρισμό ανάμεσα στον πασιφισμό και τον πατριωτισμό των αστών και των μικροαστών και στον πασιφισμό ακόμα και στον πατριωτισμό των εργατών και των καταπιεσμένων. Στην πρώτη περίπτωση, ο πασιφισμός είναι το κάλυμμα του ιμπεριαλισμού. Στη δεύτερη, είναι η συγχυσμένη έκφραση δυσπιστίας απέναντι στον ιμπεριαλισμό. Πρέπει να ξέρουμε να αντιπαραθέτουμε τις δύο αυτές μορφές πασιφισμού και πατριωτισμού.

«Οι φιλειρηνικές διαθέσεις των μαζών εκφράζουν συνήθως την απαρχή της διαμαρτυρίας της αγανάκτησης και της επίγνωσης που έχουν για την αντιδραστική φύση του πολέμου. Είναι καθήκον των σοσιαλιστών να επωφεληθούν από αυτές τις διαθέσεις και να στηρίξουν με ενθουσιασμό το κάθε κίνημα και κάθε εκδήλωση των μαζών που θα γίνει με αυτό το πνεύμα» (Λένιν, 2002α:23). Όμως οι επαναστάτες δεν θα εξαπατήσουν τον λαό ούτε θα καλλιεργήσουν την αυταπάτη ότι είναι δυνατό να υπάρξει ειρήνη δίχως καταπίεση και ληστεία των εθνών και των λαών, ειρήνη που να μην περικλείει τα σπέρματα νέων πολέμων ανάμεσα στις κυβερνήσεις και τις κυρίαρχες τάξεις αν δεν υπάρξει κίνημα επαναστατικό ενάντια στον καπιταλισμό και τον πόλεμο.

«Το σύνθημα της ειρήνης δεν αντιφάσκει με κανένα τρόπο με τη στρατηγική φόρμουλα του “ντεφετισμού”. Αντίθετα, αναπτύσσει μια τεράστια επαναστατική δύναμη. Το σύνθημα της ειρήνης έχει ένα πασιφιστικό δηλαδή ένα ψεύτικο χαρακτήρα που παραλύει και αποβλακώνει μονάχα όταν οι δημοκράτες, οι παπάδες και οι σοσιαλπατριώτες παροτρύνουν δακρυσμένοι τις κυβερνήσεις να κάνουν γρήγορα ειρήνη στη “βάση της δικαιοσύνης”. Αλλά το σύνθημα της ειρήνης δεν έχει τίποτα κοινό με τον πασιφισμό όταν πηγάζει από τις εργατικές συνοικίες και τα χαρακτηριστικά και συμπλέκεται με το σύνθημα της συναδέλφωσης των στρατιωτών των εχθρικών στρατευμάτων και ενώνει τους καταπιεσμένους ενάντια στους καταπιεστές» (Τρότσκι, 1984:37). Η επαναστατική πάλη για την ειρήνη που παίρνει όλο και πιο πλατιές και αποφασιστικές μορφές είναι το πιο σίγουρο μέσο για τη «μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε επανάσταση».

9. Αφοπλισμός γενικά ή εξοπλισμός του προλεταριάτου

Απέναντι στο αίτημα μερίδας επαναστατών σοσιαλδημοκρατών –που μάχονται τα σοσιαλσοβινιστικά ψέματα για την

άμυνα της πατρίδας– να αντικατασταθεί στο σοσιαλδημοκρατικό μίνιμουμ πρόγραμμα το παλιό σύνθημα «εθνοφυλακή ή ένοπλο έθνος» με ένα νέο: «αφοπλισμός», ο Λένιν απαντάει: «Μια καταπιεζόμενη τάξη που δεν προσπαθεί να μάθει να χρησιμοποιεί όπλα και να αποκτά όπλα αξίζει να τη μεταχειρίζονται σαν δούλο. Ο σύγχρονος μόνιμος στρατός και ακόμα και η σύγχρονη εθνοφυλακή –ακόμα και στην πιο δημοκρατική καπιταλιστική χώρα– αντιπροσωπεύει τη μπουρζουαζία οπλισμένη ενάντια στο προλεταριάτο. Απέναντι σε αυτή την αλήθεια δεν μπορούμε να ζητάμε “αφοπλισμό. Αυτό ισοδυναμεί με την πλήρη εγκατάλειψη της άποψης του ταξικού αγώνα, την απάρνηση κάθε σκέψης για επανάσταση. Το σύνθημά μας πρέπει να είναι “εξοπλισμός του προλεταριάτου με σκοπό να νικήσει, να απαλλοτριώσει και να αφοπλίσει τη μπουρζουαζία”. Μόνο αφού το προλεταριάτο αφοπλίσει τη μπουρζουαζία θα είναι σε θέση χωρής να προδώσει την παγκόσμια ιστορική αποστολή του, να πετάξει όλους τους εξοπλισμούς στα σκουπίδια» (Λένιν, 2002β:46).

Ο μιλιταρισμός –ιδιαίτερα σε περιόδους πολέμων– διαποτίζει ολόκληρη την κοινωνική ζωή με το σοβινιστικό του μίσος. Η «στρατιωτικοποίηση» των μαζών γίνεται όλο και πιο έντονη. Αυτή η «στρατιωτικοποίηση» όμως των εργαζόμενων και της νεολαίας έχει διπλό και αντιφατικό ρόλο. Προετοιμάζει τον πόλεμο της άρχουσας τάξης αλλά ταυτόχρονα εκπαιδεύει τους εργάτες στα όπλα. Επομένως, αντικειμενικά διευκολύνει την ένοπλη υπεράσπιση μιας προλεταριακής εξέγερσης ενάντια στην καταστολή που θα επιχειρήσει η αστική τάξη. Η πάλη ενάντια στον μιλιταρισμό και τον πόλεμο δεν έχει σχέση με την ηττοπαθή αξίωση να αποφύγουμε τη «στρατιωτικοποίηση» διαμέσου κενών πασιφιστικών διαμαρτυριών. Οι εργάτες δεν πρέπει να φοβούνται τα όπλα. Αντίθετα, πρέπει να μάθουν να τα χρησιμοποιούν.

Οι ρεφορμιστές παπαγαλίζουν γενικές φράσεις για την επανάσταση και τη δικτατορία του προλεταριάτου αλλά

**DESTROY
CAPITALISM
BEFORE IT
DESTROYS
THE PLANET**

αποφεύγουν με επιμέλεια το ζήτημα του εξοπλισμού των εργατών. Προτείνουν προπαγάνδα ανάμεσα στους στρατιώτες. «Η πάλη για τον στρατό είναι αναμφισβήτητη το μεγαλύτερο μέρος της πάλης για την εξουσία. Η επίμονη και με αυτοθυσία δουλειά ανάμεσα στους στρατιώτες είναι το επαναστατικό καθήκον κάθε πραγματικού προλεταριακού κόμματος. Θα ήταν παιδαριώδες ωστόσο να πιστεύει κανείς ότι μπορεί με την προπαγάνδα και μόνο να κερδηθεί όλος ο στρατός στη μεριά του προλεταριάτου. Ο στρατός είναι ετερογενής και τα ετερογενή στοιχεία του είναι δεμένα με τα σιδερένια τσέρκρια της πειθαρχίας. Η προπαγάνδα μπορεί μόνο να δημιουργήσει επαναστατικούς πυρήνες στο στρατό και να προετοιμάσει μια στάση συμπάθειας μέσα στους πιο προοδευτικούς στρατιώτες. Το να βασίζεται κανείς στον στρατό για να εγγυηθεί τη μεταβίβαση της εξουσίας στα χέρια του προλεταριάτου είναι σαν να υποκαθιστά με γλυκές αυταπάτες τα σκληρά μαθήματα της ιστορίας. Το αποφασιστικό τμήμα του στρατού μπορεί να πάει με τη μεριά του προλεταριάτου την εποχή της επανάστασης μόνο στην περίπτωση που το ίδιο το προλεταριάτο θα έχει δείξει στην πράξη μια ετοιμότητα και μια ικανότητα

να παλέψει για την εξουσία και αυτό προϋποθέτει αναγκαστικά τον εξοπλισμό του προλεταριάτου» (Τρότσκι, 1984:39).

Αν το προλεταριάτο δεν μπορέσει να εμποδίσει τον πόλεμο οι εργάτες μαζί με τον λαό θα αναγκαστούν να πάνε στον στρατό και στον πόλεμο. Τα ατομικιστικά και αναρχικά συνθήματα άρνησης της έκτισης της στρατιωτικής θητείας, της παθητικής αντίστασης, της λιποταξίας, του σαμποτάζ κ.λπ. είναι σε βασική αντίφαση με τις μεθόδους της προλεταριακής επανάστασης. Ταυτόχρονα όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε ούτε για μια στιγμή ότι αυτός ο πόλεμος δεν είναι δικός μας. Οικοδομούμε την πολιτική μας πάνω στη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε πόλεμο των εργατών ενάντια στους καπιταλιστές πάνω στην ανατροπή της άρχουσας τάξης σε όλες τις χώρες.

Επομένως, η εργατική πρωτοπορία μέσα στο στρατό δεν ξεχνάει την επαναστατική της συνείδηση, συνεχίζει να αγωνίζεται, μαθαίνει να χρησιμοποιεί τα όπλα εξηγεί ακόμα και στα χαρακώματα την ταξική σημασία του πολέμου, συσπειρώνει γύρω του τους δυσαρεστημένους, τους ενώνει σε πυρήνες, μεταφέρει τις ιδέες και τα συνθήματα του κόμματος, παρακολουθεί άγρυπνα τις αλλαγές στις διαθέσεις των μαζών, την υποχώρηση του πατριωτικού κύματος, την ανάπτυξη της αγανάκτησης και καλεί τους στρατιώτες να βοηθήσουν τους εργάτες την κατάλληλη στιγμή.

Η αντιμιλιταριστική καμπάνια της Λούξεμπουργκ ήταν αποτέλεσμα μιας ακριβούς κατανόησης ότι το αστικό κράτος έπρεπε να θρυμματιστεί για να είναι νικηφόρα μια σοσιαλιστική επανάσταση. Στο *Μεταρρύθμιση ή επανάσταση*, στα σχόλιά της πάνω στην υποχρεωτική στρατιωτική θητεία, λακωνικά επαναλαμβάνει ότι «αν αυτό δημιουργεί την υλική βάση του εξοπλισμού του λαού, το κάνει «κάτω από το πρόσχημα του σύγχρονου μιλιταρισμού, ο οποίος εκφράζει με τον πιο τρανό τρόπο την κυριαρχία του μιλιταριστικού κράτους πάνω στο λαό και την ταξική φύση του κράτους». Αυτά υποδεικνύουν το αγεφύρωτο χάσμα με τα ρεφορμιστικά συνθήματα για εκδημοκρατισμό των

θεσμών του αστικού κράτους (στρατός, Δικαιοσύνη κ.λπ.).

Για τους κλασικούς του μαρξισμού το στοίχημα ήταν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη της εργαζόμενης νεολαίας και να την ξεσηκώσουν ενάντια σε όλα τα είδη και σε όλες τις μορφές στρατιωτικοποίησης της από το αστικό κράτος. Ταυτόχρονα όμως, να την κινητοποιήσουν και να την οργανώσουν –ακόμα και στρατιωτικά– προς όφελος της επανάστασης (επιτροπές άμυνας, εργατική πολιτοφυλακή, πάλη για τον εξοπλισμό του προλεταριάτου) στην κατεύθυνση της διάλυσης των δομών του αστικού στρατού και της δημιουργίας του κόκκινου στρατού.

«Το προλεταριάτο χρειάζεται να αποκτήσει στρατιωτική εκπαίδευση για τον εαυτό του και όχι για τους δουλοκλήτες του και η ανάγκη για τέτοια εκπαίδευση υπαγορεύεται από τα συμφέροντα του ίδιου του προλεταριάτου!!» (Λένιν, 2002β:50).

Υπάρχει όμως μια σαφής υποτίμηση των κλασικών του μαρξισμού στον αρνητικό ρόλο μιας «στρατιωτικής κουλτούρας», έστω και αν αυτή προκύπτει από την ανάγκη να νικήσει η επανάσταση. Αυτό έγινε φανερό στον εμφύλιο στη Ρωσία η μεγάλη διάρκεια του οποίου μαζί με τις γιγάντιες προσπάθειες για την τελική νίκη, εμπότισαν πλατιά στρώματα του κόμματος και της ηγεσίας του με μια στρατιωτική νοοτροπία. Ο στρατός, όντας πλέον σημαντικός θεσμός του νεοϋστάτο κράτος και δεχόμενος στους κόλπους του τη μεγάλη πλειοψηφία των κομμουνιστών, επέδρασε καθοριστικά στις εμπειρίες οργάνωσης και διοίκησης. Πρώτον, αναπτύχθηκε μια νοοτροπία ερμηνείας των οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων με όρους προσωπικής αφοσίωσης, γενναιότητας και τυφλής πειθαρχίας και μια νοοτροπία επίλυσης των προβλημάτων με αυταρχικά και διοικητικά μέτρα. Δεύτερον, αναπτύχθηκε μια υπερεκτίμηση των στρατιωτικών μεθόδων εργασίας, της στρατιωτικής πειθαρχίας και ιεραρχίας. Αυτά βοήθησαν στην ανάπτυξη της γραφειοκρατίας στην ΕΣΣΔ μετά τον εμφύλιο. Χρειάζεται να αναλυθεί περισσότερο η μορφή της «στρατιωτικοποίησης

της νεολαίας και των εργατών» ειδικά όταν αναφέρεται στο όνομα της προλεταριακής απελευθέρωσης.

Επίσης χρειάζεται να αναφέρουμε ότι στη σύγχρονη εποχή οι στρατοί είναι κυρίως επαγγελματικοί, ενώ όπου υπάρχει θητεία έχει να κάνει περισσότερο με την πειθαρχηση και την ιδεολογική χειραγώγηση παρά με την εκμάθηση των όπλων, πράγμα που αλλοιώνει τη μορφή του στρατού όπως την αντιλαμβάνονταν την εποχή του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

10. Η υπεράσπιση της δημοκρατίας

Η απάτη της υπεράσπισης της πατρίδας συγκαλύπτεται όπου είναι δυνατόν με την πρόσθετη απάτη της υπεράσπισης της δημοκρατίας. Αν όμως οι μαρξιστές, ακόμα και τώρα στην εποχή του ιμπεριαλισμού, δεν ταυτίζουν την κοινοβουλευτική δημοκρατία με τις δικτατορίες και τα αυταρχικά καθεστώτα και είναι έτοιμοι σε κάθε στιγμή να αποκρούσουν την καταπάτηση της δημοκρατίας από τις άρχουσες τάξεις, τότε σε περίπτωση πολέμου δεν θα πρέπει το προλεταριάτο να υποστηρίξει τις δημοκρατικές κυβερνήσεις ενάντια στις αυταρχικές κυβερνήσεις;;;

Το ερώτημα έμπαινε άμεσα από τη γερμανική σοσιαλδημοκρατία ενάντια στη Ρωσία και καλούσε να υπερασπιστούν οι Γερμανοί εργάτες τα δημοκρατικά κεκτημένα της Γερμανίας ενάντια στον απολυταρχικό τσαρισμό με τα όπλα του γερμανικού ιμπεριαλισμού!!! (με τον ίδιο τρόπο μπαίνει και σήμερα από τις άρχουσες τάξεις με την έννοια της υπεράσπισης της δυτικής δημοκρατίας απέναντι στα «αυταρχικά» καθεστώτα Κίνας - Ρωσίας).

«Υπερασπιζόμαστε τη δημοκρατία ενάντια στον αυταρχισμό μέσα από τις οργανώσεις και τις μεθόδους του προλεταριάτου και δεν εμπιστευόμαστε αυτήν την υπεράσπιση στο αστικό κράτος. Επομένως, αν παραμένουμε αδιάλλακτα αντίθετοι με την πιο “δημοκρατική” κυβέρνηση σε καιρό ειρήνης πώς μπορούμε να αναλάβουμε έστω και ένα ίχνος

ευθύνης για αυτήν σε καιρό πολέμου, όταν όλα τα εγκλήματα του καπιταλισμού παίρνουν την πιο κτηνώδη και αιματηρή μορφή;;» (Τρότσκι, 1984:20).

Ένας σύγχρονος πόλεμος ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις δεν σημαίνει μια σύγκρουση ανάμεσα στη δημοκρατία και τον αυταρχισμό, αλλά μια πάλη ανάμεσα σε δυο ιμπεριαλιστικούς συνασπισμούς για το ξαναμοίραση του κόσμου. Αυτό σημαίνει ότι και στα δυο στρατόπεδα θα βρεθούν και «δημοκρατικά» και «αυταρχικά» κράτη ανάλογα με τα γεωπολιτικά τους συμφέροντα. Την ίδια στιγμή η αστική τάξη σε μια σειρά «δημοκρατικές» χώρες σε περίπτωση εσωτερικού κινδύνου αναμφισβήτητα θα επιχειρήσει να αλλάξει την κοινοβουλευτική μορφή της κυριαρχίας της με μια αυταρχική, δικτατορική, βοναπαρτιστική μορφή. Και θα κάνει αυτήν την αλλαγή πολύ πιο αποφασιστικά σε περίοδο πολέμου, όταν τόσο εσωτερικοί όσο και εξωτερικοί κίνδυνοι απειλούν πιο έντονα τα ταξικά της συμφέροντα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η υπεράσπιση από τους επαναστάτες της «δικής» τους ιμπεριαλιστικής χώρας, για χάρη ενός εύθραυστου δημοκρατικού μανδύα, σημαίνει την απόρριψη μιας ανεξάρτητης πολιτικής και τη σοβινιστική αποθάρρυνση των εργατών.

«Η αντίληψη της υπεράσπισης της πατρίδας ιδιαίτερα όταν συμπίπτει με την ιδέα της υπεράσπισης της δημοκρατίας μπορεί πιο εύκολα να εξαπατήσει τους εργάτες των μικρών και ουδέτερων χωρών (Ελβετία, Βέλγιο, Σκανδιναβία). Μόνο ένας αθεράπευτα ηλίθιος αστός μπορεί στα σοβαρά να πιστεύει ότι ο παγκόσμιος πόλεμος γίνεται για την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας της Ελβετίας!!! (Διάβασε Ουκρανία, σημείωση δική μας.) [...] Η πάλη για τη δημοκρατία τον καιρό του πολέμου σημαίνει πάνω από όλα πάλη για τη διατήρηση του εργατικού τύπου και των εργατικών οργανώσεων ενάντια στην αχαλίνωτη στρατιωτική λογοκρισία και τη στρατιωτική δικαιοδοσία. Η επαναστατική πρωτοπορία πρέπει να επιδιώξει ένα ενιαίο μέτωπο με τις άλλες οργανώσεις της εργατικής τάξης ενάντια στη δική της “δημοκρατική” κυβέρνηση

αλλά σε καμιά περίπτωση την ενότητα με τη δική της κυβέρνηση ενάντια σε εχθρική χώρα» (Τρότσκι, 1984:21-22).

Η Λούξεμπουργκ απάντησε στο ψευτοδίλημμα της σοσιαλδημοκρατίας με ξεκάθαρο τρόπο: «Η προλεταριακή πολιτική για να αποφασίσει με ποια πλευρά θα συνταχθεί αντιμετωπίζει ένα δίλημμα, όπως ανάμεσα στη Σκύλλα και τη Χάρυβδη, να εξετάσει ποια πλευρά σε αυτόν τον πόλεμο εκπροσωπεί την πρόοδο και τη δημοκρατία. Σε αυτές τις συνθήκες και από τη σκοπιά της παγκόσμιας πολιτικής συνολικά, η νίκη ή η ήττα με πολιτικούς και οικονομικούς όρους καταλήγει σε μια απελπισμένη επιλογή ανάμεσα σε δύο χτυπήματα για την ευρωπαϊκή εργατική τάξη. Έτσι, πρόκειται για μοιρολατρική τρέλα όταν οι Γάλλοι σοσιαλιστές φαντάζονται ότι μια στρατιωτική ήττα της Γερμανίας θα δώσει ένα χτύπημα στην κεφαλή του милитарισμού και του ιμπεριαλισμού και επομένως θα στρώσει τον δρόμο για μια φιλειρηνική δημοκρατία στον κόσμο. Ο ιμπεριαλισμός και ο υπηρέτης του, ο милитарισμός, θα εκπληρώσουν τους υπολογισμούς τους από κάθε νίκη και από κάθε ήττα σε αυτόν τον πόλεμο – εκτός από μια περίπτωση: εάν το παγκόσμιο προλεταριάτο παρέμβει με επαναστατικό τρόπο και δώσει τέλος σε αυτούς τους υπολογισμούς» (Λούξεμπουργκ, 2011:181).

11. Η ιδεολογία-προπαγάνδα στον πόλεμο

Το βάρος της ιδεολογίας στον πόλεμο δεν είναι ένα καθαρά μηχανικό ζήτημα μαζικής παραγωγής, μαζικής διανομής και διαθεσιμότητας επαρκών μέσων επικοινωνίας. Το περιεχόμενο της προπαγάνδας –που περιλαμβάνει τόσο τη φύση των προς διάδοση ιδεών όσο και τη δεξιότητα για την προώθησή τους– είναι ένας παράγοντας που καθορίζει εξίσου τα αποτελέσματα. Και εδώ πρέπει να αναλύσουμε τη λεπτή αλληλεπίδραση ανάμεσα στα αντικειμενικά ταξικά συμφέροντα, την κοινωνική (αυτο)συνείδηση, (δηλαδή πώς διαθλώνται αυτά τα συμφέροντα

μέσα από τις επικρατούσες ιδεολογίες) και τις σκόπιμες προσπάθειες εκ μέρους των κυβερνήσεων και των υπευθύνων της προπαγάνδας να εκμεταλλευτούν ή να μετασχηματίσουν αυτή τη συνείδηση.

Η πρώτη προϋπόθεση για μια επαναστατική πολιτική ενάντια στον πόλεμο «είναι η εκπαίδευση κομματικών στελεχών στη πλήρη κατανόηση όλων των όρων του ιμπεριαλιστικού πολέμου και όλων των πολιτικών διαδικασιών που τη συνοδεύουν. Χρειάζεται να μάθουμε στην προλεταριακή πρωτοπορία να προσανατολιζόμαστε ανεξάρτητα από τα γεγονότα έτσι ώστε να μην αιφνιδιάζεται και να εκπαιδευτεί να κολυμπάει ενάντια στο ρεύμα» (Τρότσκι, 1984:41). Για τα επαναστατικά κόμματα η στιγμή της κήρυξης του πολέμου το 1914 ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη. Ο αστικός και σοσιαλπατριωτικός Τύπος σε συμμαχία με το ραδιόφωνο και τον κινηματογράφο έχυσαν πάνω στις εργαζόμενες μάζες χειμάρρους σοβινιστικού δηλητηρίου. Ακόμα και το πιο επαναστατικό κόμμα δεν μπορούσε στο σύνολό του να αντισταθεί σε αυτήν την πίεση εξαιτίας της ολοκληρωτικής απομόνωσης στην αρχή του πολέμου. Το ίδιο το μπολσεβίκικο κόμμα κινήθηκε σε ένα ροζ πασιφιστικό διεθνισμό για αρκετό χρόνο μέχρι να υιοθετήσει τη ντεφετιστική θεωρία του Λένιν.

Η Λούξεμπουργκ διαπιστώνει ότι, παρά το γεγονός ότι ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος έδειξε όλη του την ατιμία, «ακόμα και τώρα κάθε λαός αναγνωρίζει την ατιμία μόνο στην εθνική στολή του εχθρού. “Βάρβαροι Γερμανοί” λες και κάθε λαός που βαδίζει προς τον οργανωμένο φόνο δεν μεταμορφώνεται αυτόματα σε ορδή βαρβάρων. “Αγριότητες των κοζάκων” λες και ο ίδιος ο πόλεμος δεν είναι η αγριότητα των αγριστότων. Λες και η εξύμνηση της σφαγής ανθρωπών σαν ηρωισμός σε ένα σοσιαλιστικό νεολαϊστικό έντυπο δεν είναι το πιο ξεκάθαρο παράδειγμα κοζάκινης πνευματικής κυριαρχίας» (Λούξεμπουργκ, 2011:187).

Η αλήθεια είναι ότι ο εθνικισμός, ο σοβινισμός ο ρατσισμός και η πολεμοκαπλία είναι σύμφυτα με τη θεσμοποιημένη αποικιοκρατία και τον ιμπεριαλι-

σμό και σε περιόδους πολέμου αποχτούν έξαρση. Είναι αδύνατον σε σκεπτόμενα ανθρώπινα όντα να αρνηθούν σε εκατομμύρια άνδρες, γυναίκες και παιδιά στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα χωρίς να επιχειρήσουν να εκλογικεύσουν και να δικαιολογήσουν αυτήν την εξευτελιστική μεταχείριση και καταστολή με ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό σόφισμα – δηλαδή εκείνο της φυλετικής εθνικής ή της διανοητικής/ηθικής κατωτερότητας τους ή ενός συνδυασμού όλων αυτών– επιχειρώντας δηλαδή να τους απανθρωποποιήσουν ιδεολογικά. Αρκεί να δούμε πώς δικαιολογούν το αίσχος του φράχτη στα σύνορα απέναντι στους μετανάστες το οποίο χαρακτηρίζουν σαν ηρωική άμυνα του έθνους απέναντι στην υβριδική απειλή των εισβολέων που θέλουν να αλλοιώσουν τον πολιτισμό μας. Από τη στιγμή όμως που ολόκληρες μάζες ανθρώπων θεωρούνται κατώτερες –«υπάνθρωποι»– δεν χρειάζεται παρά ένα ιδεολογικοπολιτικό βήμα για να τους αρνηθείς όχι μόνο το δικαίωμα στην ελευθερία και στην επιδίωξη της ευτυχίας, αλλά και το ίδιο το δικαίωμα στη ζωή.

Η σημερινή σύγκρουση στην Ουκρανία, με τη δαιμονοποίηση του Πούτιν από τη Δύση (και των Κινέζων, βλέπε υστερία με το Tik-Tok και την κινεζική τεχνολογική κατασκοπεία) σε συνδυασμό με τις αναφορές στα εγκλήματα των Ρώσων (σφαγές, κατασκοπεία, κυβερνοεπιθέσεις, απαγόρευση ρωσικών μέσων ενημέρωσης, επέμβαση στις εκλογές κ.λπ.), την ίδια στιγμή που και το ρωσικό αφήγημα αναφέρεται στη ρωσική «ανωτερότητα» και τη δυτική «διαφθορά», κάνει φανερή την αναγκαιότητα του ξεκάθαρου ιδεολογικού προσανατολισμού της πρωτοπορίας ώστε να μπορεί να ανιχνεύει ποια από τα επιχειρήματα είναι πραγματικότητα και σε ποιο βαθμό και ποια προπαγάνδα!!!.

12. Το μεταβατικό-αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα

Για τους επαναστάτες μαρξιστές ένα μεταβατικό-αντικαπιταλιστικό πρόγραμ-

μα αποτελεί πάντα το εργαλείο για την επέμβαση στις προλεταριακές μάζες και η γέφυρα ανάμεσα στη θεωρία (τις ιδέες) και την πράξη. Οι βασικές γραμμές ενός τέτοιου προγράμματος που υποστήριξαν στην περίοδο του Α' ΠΠ ήταν:

1. Κινητοποιούμε τους εργάτες ενάντια στον ιμπεριαλισμό. Προπαγανδίζουμε την ενότητα των εργατών σε όλες τις εμπόλεμες και ουδέτερες χώρες. Καλούμε σε συναδέλφωση των εργατών και στρατιωτών μέσα σε κάθε χώρα και των στρατιωτών με τους στρατιώτες των αντίπαλων παρατάξεων του πολεμικού μετώπου. Κινητοποιούμε γυναίκες και νέους ενάντια στον πόλεμο (απεργίες, αποκλεισμοί λιμανιών όπου διακινούνται όπλα, μπλοκάρισμα των μεταφορών κ.λπ.). Εξοπλίζουμε τους εργάτες με τη συγκρότηση εργατικών πολιτοφυλάκων και επιτρόπων αυτοάμυνας προετοιμάζοντας την επανάσταση.
2. Καταχτούμε επαναστατικές θέσεις στα εργατικά συνδικάτα και τις άλλες μαζικές οργανώσεις της εργατικής τάξης σπάζοντας ανελέητα με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία.
3. Η πάλη ενάντια στον πόλεμο μπορεί να αποκτήσει ένα πλατύ και μαζικό χαρακτήρα μονάχα αν οι εργάτριες και οι αγρότισσες πάρουν μέρος σε αυτήν την πάλη. Η αντιιμπεριαλιστική δουλειά μέσα στις γυναίκες πρέπει συγκεκριμένα να εξασφαλίζει την αντικατάσταση των στρατευμένων ανδρών με επαναστάτριες εργαζόμενες γυναίκες στις οποίες θα πέσει αναπόφευκτα, σε περίπτωση πολέμου, το βάρος της κομματικής και συνδικαλιστικής δουλειάς.
4. Χρειάζεται να αποκαλύψουμε με μεγάλη προσοχή όχι μόνο τον ανοιχτό στρατιωτικό προϋπολογισμό αλλά και όλες τις καλυμμένες μορφές μιλιταρισμού και να μην αφήσουμε χωρίς διαμαρτυρία τις πολεμικές μανούβρες, τις στρατιωτικές προμήθειες, τις διαταγές κ.λπ. «Γι' αυτό "ούτε μια δεκάρα, ούτε έναν άνθρωπο" όχι μόνο για τον τακτικό στρατό αλλά και για μια εθνοφυλακή η οποία όσο πάει και "πρωσοικοποιείται" και εκπορνεύεται κινητοποιού-

- μενη ενάντια στους απεργούς» (Λένιν, 2002β:50· αναφέρεται στη γερμανική εθνοφυλακή και στην ιδιαίτερα στρατοκρατική αντίληψη της Πρωσίας).
5. «Ο πόλεμος είναι μια γιγάντια εμπορική επιχείρηση ιδιαίτερα για την πολεμική βιομηχανία. Επομένως, οι μπουρζουάδες είναι πρώτες γραμμής πατριώτες και προβοκάτορες του πολέμου. Ο εργατικός έλεγχος στις πολεμικές βιομηχανίες είναι το πρώτο βήμα στον αγώνα ενάντια στους “φαμπρικάντες” του πολέμου» (Τρότσκι, 2003:34).
 6. Στο σύνθημα των ρεφορμιστών «φόρο στα πολεμικά κέρδη» αντιτάσσουμε τα συνθήματα «δήμευση των πολεμικών κερδών» και «απαλλοτρίωση των επιχειρηματιών των πολεμικών βιομηχανιών».
 7. Όχι πρόγραμμα εξοπλισμών αλλά πρόγραμμα χρήσιμων δημοσίων έργων.
 8. Ολοκληρωτική κατάργηση της μυστικής διπλωματίας. Όλες οι συνθήκες και οι συμφωνίες να γίνονται γνωστές σε όλους τους εργάτες και τους αγρότες.

13. Αυτοδιάθεση των λαών: ένα βασικό προγραμματικό αίτημα

«Το κυριότερο μέσο που χρησιμοποιεί η αστική τάξη για να εξαπατήσει τους λαούς και να κρύψει τους ληστρικούς σκοπούς του πολέμου είναι η πλατιά διάδοση της “εθνικοαπελευθερωτικής” ιδεολογίας. Οι σοσιαλιστές δεν μπορούν να πετύχουν τον σκοπό τους χωρίς αγώνα ενάντια σε κάθε λογής καταπίεση των εθνών. Γι’ αυτό τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα των χωρών που καταπιέζουν άλλες χώρες πρέπει να αναγνωρίζουν και να υπερασπίζονται το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των καταπιεζόμενων εθνών με την πολιτική έννοια της λέξης, δηλαδή το δικαίωμα αποχωρισμού τους από τη μητρόπολη» (Λένιν, 2002α:24).

Ιμπεριαλισμός είναι η εποχή της αδιάκοπης αύξησης της καταπίεσης του προλεταριάτου και των εθνών όλου του κόσμου από μια χούφτα μεγάλης δύναμεις. Και γι’ αυτό ο αγώνας για τη διεθνή

σοσιαλιστική επανάσταση ενάντια στον ιμπεριαλισμό είναι αδύνατος χωρίς την αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των εθνών. «Δεν μπορεί να είναι ελεύθερος ένας λαός που καταπιέζει άλλους λαούς», έλεγαν οι Μαρξ και Ένγκελς!! (Μαρξ/Ένγκελς, 1951).

Ο Λένιν θα κάνει κριτική στην Ομάδα «Διεθνής» (Ρόζα Λούξεμπουργκ) η οποία στις θέσεις της, παράγραφος 5, έγραφε: «Στην εποχή του αποχαλινωμένου αυτού ιμπεριαλισμού δεν μπορεί πια να υπάρχουν κανενός είδους εθνικοί πόλεμοι. Τα εθνικά συμφέροντα χρησιμοποιούν απλά σαν μέσα εξαπάτησης για να βάλουν τις εργαζόμενες λαϊκές μάζες στην υπηρεσία του θανάσιμου εχθρού τους, του ιμπεριαλισμού» (Λούξεμπουργκ, 2011:192). Ο Λένιν απαντάει σε αυτό: «Ο Γιούνιους έχει απόλυτο δίκιο όταν υπογραμμίζει την αποφασιστική επίδραση των ιμπεριαλιστικών συνθηκών στον σημερινό πόλεμο, όταν λέει ότι πίσω από τη Σερβία στέκεται η Ρωσία, ότι η συμμετοχή λ.χ. της Ολλανδίας στον πόλεμο θα ήταν επίσης ιμπεριαλιστική, γιατί πρώτον θα υπεράσπιζε τις αποικίες της και δεύτερον, θα ήταν σύμμαχος ενός ιμπεριαλιστικού συνασπισμού» (Λένιν, Άπαντα, τόμος 30:1-16).

Αυτό όμως που οι Ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές –που καταδυνάστευαν τότε την πλειοψηφία των λαών του κόσμου και μάλιστα με το ιδεολογικό επικάλυμμα του εκπολιτισμού των βαρβάρων– με τον συνηθισμένο τους άθλιο ευρωπαϊκό σοβινισμό, αποκαλούσαν «αποικιακούς-εκπολιτιστικούς πολέμους» ήταν στην ουσία πολλές φορές εθνικοί πόλεμοι και εθνικές επαναστάσεις των καταπιεζόμενων λαών.

Η Γιούνιους (Λούξεμπουργκ) στη Μπροσούρα της λέει πως στην ιμπεριαλιστική εποχή κάθε εθνικός πόλεμος ενάντια σε μια από τις ιμπεριαλιστικές μεγάλες δυνάμεις οδηγεί στην επέμβαση μιας άλλης ανταγωνιστικής ιμπεριαλιστικής μεγάλης δύναμης και άρα, κάθε εθνικός πόλεμος μετατρέπεται σε ιμπεριαλιστικό. Ο Λένιν θεωρεί αυτό το επιχείρημα λάθος. «Αυτό μπορεί να συμβεί αλλά δεν συμβαίνει πάντοτε» (Λένιν, 2002β:44).

Ο Λένιν δεν απέκλειε ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος να μπορούσε να μετατραπεί σε εθνικό –αντί σε εμφύλιο στην προοπτική της σοσιαλιστικής επανάστασης– αν και αυτό «θα σήμαινε γύρισμα της Ευρώπης προς τα πίσω αρκετές δεκαετίες»!!! (Προφητικό για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τα αντάρτικα ενάντια στην Κατοχή). Διευκρινίζει παραπέρα ότι «οι εθνικοί πόλεμοι από μέρους των αποικιών και μισοαποικιών δεν είναι απλώς πιθανοί αλλά αναπόφευκτοι στην εποχή του ιμπεριαλισμού» και ότι η συνέχιση της εθνικοαπελευθερωτικής πολιτικής των αποικιών θα είναι αναπόφευκτα «εθνικοί πόλεμοι από μέρους τους ενάντια στον ιμπεριαλισμό».

«Δεν μπορεί να αποκλείσει κανείς «ύστερα από τον σημερινό πόλεμο, αν καταλήξει στην έσχατη εξάντληση όλων των εμπολέμων, ότι δεν θα υπάρξει κανένας προοδευτικός εθνικός επαναστατικός πόλεμος διεξαγόμενος, ας πούμε από την Κίνα σε συμμαχία με την Ινδία, την Περσία, το Σιάμ κλπ ενάντια στις μεγάλες δυνάμεις.» (Λένιν, 2002β:44' εξαιρετικά προφητική ρήση τόσο για την Κινέζικη Επανάσταση και την ανεξαρτησία της Ινδίας, Περσίας –αν και χρειάστηκε ακόμα ένας καταστροφικός πόλεμος για να γίνουν πράξη– όσο και για τη διαμόρφωση των σημερινών στρατοπέδων!!!).

Η Λούξεμπουργκ επιμένει όμως: «Η ιμπεριαλιστική πολιτική δεν είναι δημιουργία κανενός κράτους και καμιάς ομάδας κρατών. Είναι το προϊόν ενός συγκεκριμένου σταδίου ωριμότητας της παγκόσμιας ανάπτυξης του κεφαλαίου, ένα εγγενές διεθνές φαινόμενο, ένα αδιαίρετο σύνολο που αναγνωρίζεται μόνο μέσα σε όλες τις σχέσεις του και από το οποίο κανένα έθνος δεν μπορεί να κρατηθεί σε απόσταση κατά βούληση» (Λούξεμπουργκ, 2011:152).

Αν ένα κράτος είχε το δικαίωμα της εθνικής άμυνας με το μέρος του στον Α' ΠΠ αυτό ήταν το κράτος της Σερβίας. Οι Σέρβοι σοσιαλδημοκράτες, που διαδήλωσαν έξω από το κοινοβούλιο στο Βελιγράδι ενάντια στον πόλεμο και αρνήθηκαν να ψηφίσουν τις πολεμικές δαπάνες, δεν ήταν προδότες απέναντι στα πιο

ζωτικά συμφέροντα της ίδιας τους της χώρας. Αντίθετα, επέδειξαν μια ξεκάθαρη ιστορική αντίληψη για τις πραγματικές αιτίες του πολέμου. Είναι αλήθεια ότι η Σερβία ήταν τυπικά δεσμευμένη στον εθνικό αμυντικό πόλεμο, αλλά είχε και επεκτατικές διαθέσεις όπως όλες οι άρχουσες τάξεις των χωρών της περιοχής. Βρισκόταν σε μια πραγματική ιμπεριαλιστική διαμάχη με τους Ιταλούς στις πλάτες των Αλβανών, η τελική έκβαση της οποίας δεν θα καθοριζόταν τελικά από καμιά από τις άμεσα εμπλεκόμενες δυνάμεις αλλά από τις μεγάλες δυνάμεις που είπαν την τελευταία λέξη στο όνομα της ειρήνης. «Η ίδια η Σερβία δεν ήταν παρά ένα πiónι στη μεγάλη σκακιέρα της παγκόσμιας πολιτικής. Μια κριτική στον πόλεμο στη Σερβία, από την οπτική που δεν λαμβάνει υπόψη της αυτά τα δεδομένα, τις σχετικές εξελίξεις και το γενικό παγκόσμιο πολιτικό υπόβαθρο, είναι αναγκαστικά αβάσιμη. [...] Η προλεταριακή πολιτική που βασίζεται στην ιστορική ανάλυση δεν κρίνει σύμφωνα με τις υποκειμενικές προθέσεις μιας μόνο χώρας αλλά πρέπει να έχει υπόψη της το σύνολο της παγκόσμιας πολιτικής κατάστασης. Έτσι είναι πάντα το ιστορικό περιβάλλον του σύγχρονου ιμπεριαλισμού που καθορίζει το χαρακτήρα του πολέμου σε κάθε χώρα μεμονωμένα» (Λούξεμπουργκ, 2011:158-159).

Επομένως, πρέπει να πούμε ότι στη σημερινή συγκυρία που στη συντριπτική πλειοψηφία του πλανήτη η εθνική ανεξαρτησία έχει κατακτηθεί (έστω και αν υπάρχουν νεοαποικιακές μορφές εκμετάλλευσης) είναι προφανές ότι η φόρμουλα της Ρόζας μάλλον έχει περισσότερες πιθανότητες να συμβεί –εξάλλου ο Λένιν δεν αρνείται αυτήν την τροπή ενός «εθνικού» πολέμου, απλά δεν συμβαίνει πάντα, λέει– και αυτή είναι και η περίπτωση της Ουκρανίας που ενώ έχει δεχτεί ιμπεριαλιστική επίθεση, στην ουσία, διεξάγει ένα πόλεμο ενταγμένο στους παγκόσμιους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζεται. Το ίδιο ισχύει βέβαια και από την άλλη μεριά, δηλαδή τις προοικιστικές αιτιάσεις της Ρωσίας ότι ο πόλεμος διεξά-

γεται για την αυτοδιάθεση των ρωσικών μειοψηφιών του Ντονμπάς.

Όσον αφορά τις καταπιεσμένες χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, ο Λένιν επισημαίνει βέβαια σωστά ότι «θα ήταν άδικο να κατηγορήσουμε τον Γιούνιους για αδιαφορία απέναντι στα εθνικά κινήματα». Για τη Λούξεμπουργκ όπως το πιστοποιούν άλλωστε μια σειρά κείμενά της όπου υπεράσπιζε την αυτοδιάθεση των βαλκανικών λαών με τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (παρά και τη θέση των Μαρξ και Ένγκελς υπέρ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σαν αντίβαρο στη Ρωσία και τη γενική στήριξη της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας στην Τουρκία), ήταν αυτονόητο ότι ο αγώνας για την ισότητα και την ελευθερία όλων των εθνών είναι αναπόσπαστο μέρος της σοσιαλιστικής χειραφέτησης.

Κατά τον Λένιν «ακόμα και στην Ευρώπη δεν μπορεί να θεωρούνται αδύνατοι οι εθνικοί πόλεμοι στην εποχή του ιμπεριαλισμού» [π.χ. η Αυστροουγγαρία, η τσαρική Ρωσία και η Οθωμανική Αυτοκρατορία βρίσκονταν υπό διάλυση και τα εθνικά τους ζητήματα ήταν άλυτα]. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του ιμπεριαλισμού είναι ότι επιταχύνει την ανάπτυξη του καπιταλισμού στις πιο καθυστερημένες χώρες και έτσι επεκτείνει και εντατικοποιεί τον αγώνα ενάντια στην εθνική καταπίεση. Από αυτό έπεται αναπόφευκτα ότι ο ιμπεριαλισμός είναι συχνά αναγκασμένος να προκαλεί εθνικούς πολέμους» (Λένιν, *Άπαντα*, τόμος 30:1-16).

Η ιδέα της Βαλκανικής Ομοσπονδίας βρισκόταν στο επίκεντρο της πολιτικής των Βαλκάνιων σοσιαλιστών, όχι όμως και των Ευρωπαίων, οι οποίοι είτε έδειχναν αδιαφορία για το εθνικό ζήτημα των Βαλκανίων είτε το αντιμετώπιζαν απλά σαν ένα πρόβλημα εξωτερικής πολιτικής των κυβερνήσεων τους και της «ειρήνης», υπερασπίζοντας συνήθως το οθωμανικό status quo. Η οπτική τους δεν είχε εξελιχθεί και πολύ από τον καιρό που ο Μαρξ και ο Ένγκελς αρθρογραφούσαν για το «Ανατολικό ζήτημα». Ο Τρότσκι τους επισημαίνει ότι πρέπει πια να πάψουν να βλέπουν τα Βαλκάνια σαν

«ένα απρόσωπο γεωγραφικό όρο» όταν ακόμα και για την ευρωπαϊκή διπλωματία έχουν πάψει να είναι ένα παθητικό αντικείμενο πειραμάτων. Η βαλκανική «Ανατολή» μπορεί πλέον να αυτοεκπροσωπηθεί και η καλύτερη απόδειξη για αυτό είναι η ανάδυση της βαλκανικής σοσιαλδημοκρατίας. Αν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι εκπληρώνουν, όπως πιστεύει και ο Λένιν (Λένιν, *Άπαντα*, τόμος 23:39), ένα γενικά προοδευτικό ιστορικό καθήκον (απελευθέρωση της αγροτιάς από τον οθωμανικό φεουδαλισμό), ωστόσο η ιδέα της Βαλκανικής Ομοσπονδίας είναι για τον Τρότσκι η πολιτική έκφραση της συνδυασμένης ανάπτυξης στα Βαλκάνια: Απέναντι στο καταρρέον «αναχρονιστικό» πολυεθνικό κράτος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τα εθνικά βαλκανικά κρατίδια αποτελούν και αυτά ήδη έναν «αναχρονισμό» σε σχέση με τις αναγκαίες της «οικονομικής και πολιτιστικής» ανάπτυξης της χερσονήσου. Το «άλμα» πάνω από αυτήν τη φάση του εθνικισμού δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με επαναστατικό τρόπο.

Και ο Λένιν όμως αναγνωρίζει ότι «οι σοσιαλιστές των καταπιεζόμενων εθνών οφείλουν να παλέψουν για την πλήρη (μαζί και οργανωτική) ενότητα των εργατών των καταπιεζόμενων εθνών με τους εργάτες των εθνών που καταπιέζουν άλλα έθνη. Η ιδέα της “αυτόνομης εθνικής-πολιτιστικής εκπαίδευσης” είναι ιδέα αντιδραστική» (Λένιν, 2002α:24).

14. Η αναγκαιότητα μιας νέας Διεθνούς

Η φράση της Λούξεμπουργκ «μετά την 4η Αυγούστου η γερμανική σοσιαλδημοκρατία είναι ένα πτώμα που βρωμάει» συνόψισε το νόημα των γεγονότων αλλά και τον αναγκαίο προσανατολισμό προς μια νέα διεθνή. Η Λούξεμπουργκ συμπέρανε στη θέση 12 του προσχεδίου για τις θέσεις του «Γιούνιους», που εγκρίθηκε στο συνέδριο της «Ομάδας Διεθνής» μετά από κάποιες τροποποιήσεις του Καρλ Λήμπκνεχτ την Πρωτοχρονιά του 1916,

ότι «μια νέα εργατική διεθνής πρέπει να ιδρυθεί που καθήκον της θα είναι να αναλάβει τη διεύθυνση και τη συγκροτοποίηση του επαναστατικού ταξικού αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλισμό σε όλες τις χώρες. [...] Το κέντρο βάρους της ταξικής οργάνωσης του προλεταριάτου είναι η Διεθνής. Η Διεθνής αποφασίζει σε ειρηνική περίοδο την τακτική που θα ακολουθήσουν τα εθνικά τμήματα [...] κι έπειτα για την καθολική τακτική που θα ακολουθήσουν σε περίπτωση πολέμου» (Λούξεμπουργκ, 2011:195). Θέση την οποία επιδοκιμάζει και ο Λένιν, όπως είδαμε παραπάνω.

Στη σημερινή εποχή, η προλεταριακή πολιτική δεν μπορεί παρά να βάζει στον εαυτό της διεθνή καθήκοντα. Τα διεθνή καθήκοντα δεν μπορούν παρά να απαιτούν τη διεθνή συνένωση της εργατικής τάξης και επομένως της πρωτοπορίας της. Αυτή η δουλειά δεν μπορεί να αναβληθεί ούτε για μια μέρα, χωρίς συνθηκολόγηση με τον ιμπεριαλισμό.

15. Από τη θεωρία στην πράξη

Η αντίληψη των επαναστατών μαρξιστών, όπως περιγράφηκε παραπάνω, οδήγησε αρχικά στο Μανιφέστο του Τσίμερβαλντ (που εγκρίθηκε από την πρώτη Διεθνή Σοσιαλιστική Διάσκεψη εναντίον του παγκόσμιου πολέμου στην οποία πήραν μέρος 38 αντιπρόσωποι από 11 χώρες και έγινε στη Ελβετία στις 5-8 Σεπτεμβρίου 1915) που αποτέλεσε τον πρώτο διαχωρισμό από τη Β' Διεθνή και τη σοσιαλδημοκρατία. Στη συνέχεια εφαρμόστηκε κατά γράμμα στην Οκτωβριανή Επανάσταση και στον εμφύλιο που ακολούθησε. Ολοκληρώθηκε με την ίδρυση της Κομμουνιστικής Διεθνούς και την υποστήριξη των επαναστάσεων που ξέσπασαν στην Ευρώπη και την Ασία. Επομένως, δεν πρόκειται για ένα ιδεολόγημα ούτε για μια θεωρία απλώς. Έχει επαληθευτεί στην πράξη από τις ίδιες τις μάζες με επικεφαλής την εργατική τάξη και την πρωτοπορία της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική

παρακαταθήκη για οποιαδήποτε επαναστατική πολιτική στην εποχή μας.

Η ήττα της επανάστασης στην υπόλοιπη Ευρώπη και ιδιαίτερα στη Γερμανία –την οποία θεωρούσε απαραίτητη ο Λένιν για την επιβίωση της Ρωσικής από την άποψη των υλικών συνθηκών για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού–, η απομόνωση της ΕΣΣΔ, ο γραφειοκρατικός εκφυλισμός της, η κρίση του καπιταλισμού το 1929 και η ένταση των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων (ιδιαίτερα η ανάγκη των ΗΠΑ να κυριαρχήσουν στον πλανήτη, της Γερμανίας να αποτινάξει τους επαχθείς όρους της συνθήκης των Βερσαλλιών, της προσπάθειας της Ιαπωνίας να ξεπεράσει τον αμερικανικό αποκλεισμό και της Αγγλίας να περισώσει την παγκόσμια ηγεμονία της), η ήττα του ευρωπαϊκού προλεταριάτου από τον φασισμό και τον ναζισμό, η ήττα της Ισπανικής Επανάστασης του 1936-39 και η μεγαλοκρατική πολιτική της ΕΣΣΔ που έφτασε μέχρι τη διάλυση της Γ Διεθνούς για να κατευνάσει τον φόβο των ιμπεριαλιστών από την έξαρση της ταξικής πάλης στο εσωτερικό των χωρών τους και έτσι να πετύχει τη –θεμιτή ως ένα βαθμό– συμμαχία μαζί τους ενάντια στον φασισμό, υποστέλλοντας όμως τη σημαία της επανάστασης και διασφαλίζοντας το ιμπεριαλιστικό στάτους έξω από τη σφαίρα της επιρροής της, οδήγησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ένας πόλεμος που είχε προβλεφθεί από τους κλασικούς του μαρξισμού στο βαθμό που δεν θα νικούσε η προλεταριακή επανάσταση. «Η εποχή των αποικιακών πολέμων που διεξάγονται από έθνη-κράτη οδήγησε στον σημερινό πόλεμο για τις αποικίες, ανάμεσα στα έθνη-κράτη. Μια και οι καθυστερημένες περιοχές του κόσμου είχαν μοιραστεί ανάμεσα στα καπιταλιστικά κράτη δεν απέμενε τίποτα άλλο από το να προσπαθήσουν τα κράτη αυτά να αρπάξουν τις αποικίες το ένα από το άλλο» (Τρότσκι, 2002:34). Ωστόσο το καινούργιο μοίρασμα των αποικιών μεταξύ των καπιταλιστικών χωρών δεν επεκτείνει τη βάση της καπιταλιστικής ανάπτυξης αλλά μόνο την αλλάζει: κάθε κέρδος για τη μια πλευρά ισοδυναμεί με απώλεια για την άλλη.

Κατά συνέπεια ένας προσωρινός μετριασμός των ταξικών αντιθέσεων στη Γερμανία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με την εξαιρετική όξυνση της ταξικής πάλης στην Αγγλία και τη Γαλλία και το αντίστροφο. Σε αυτό πρέπει να προσθέσουμε και το καπιταλιστικό ξύπνημα των ίδιων των αποικιών που δέχτηκε μια δυνατή ώθηση μετά τον Β' ΠΠ με αποτέλεσμα οι αποικίες να χάσουν τον αποικιακό τους χαρακτήρα μειώνοντας ακόμα περισσότερο τον ιμπεριαλιστικό χώρο. Άρα, μπάνε το δίλημμα διαρκής πόλεμος πάνω στην περιορισμένη ιμπεριαλιστική βάση ή προλεταριακή επανάσταση!!!.

Και η Λούξεμπουργκ σημειώνει χαρακτηριστικά για το τέλος του πολέμου με τη νίκη του ενός ή του άλλου ιμπεριαλιστικού μπλοκ ότι «υπό οποιοσδήποτε συνθήκες δεν θα μπορεί να προκύψει οποιοσδήποτε κάπως διαρκής παγκόσμιος συσχετισμός δυνάμεων [...]». Ολόκληρη η Ευρώπη θα κυριαρχηθεί από μια εποχή καθαρού милитарισμού και αντίδρασης με τελικό στόχο ένα νέο παγκόσμιο πόλεμο» (Λούξεμπουργκ, 2011:180-181).

Αυτή η ανάλυση επιβεβαιώθηκε από την έκρηξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η παρένθεση του μεταπολεμικού μπουμ του καπιταλισμού που έδωσε τη δυνατότητα να αυξήσει την οικονομική του βάση, αλλά και να τροποποιήσει την καταλήστευση των αποικιών με άλλες μορφές εκμετάλλευσης, παρά το γεγονός ότι κατέκτησαν την ανεξαρτησία τους (όλα αυτά με το τεράστιο βέβαια κόστος δυο παγκοσμίων

πολέμων και δεκάδων ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων σε όλο τον πλανήτη), θόλωσε την οπτική των κινήματων με αυταπάτες περί ενός νέου ειρηνικού δρόμου προς τον σοσιαλισμό σε ένα καπιταλισμό που αναπτύσσεται και αμβλύνει σταδιακά τις αντιφάσεις του. Αν και το επαναστατικό κύμα του Μάη του 68 αμφισβήτησε αυτήν την προοπτική, η νεοφιλελεύθερη επίθεση –μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ– την ενταφίασε οριστικά. Η αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού και της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης επαναφέρει όμως σήμαρη την ανάλυση των κλασικών του μαρξισμού περί πολέμων και επαναστάσεων με όλη της τη δριμύτητα σαν ένα αντικειμενικό αποτέλεσμα των αδιεξόδων που αντιμετωπίζει ο ιμπεριαλισμός, που ετοιμάζεται να τα «λύσει» καταφεύγοντας στο τελευταίο χαρτί που του απομένει: έναν ακόμα παγκόσμιο πόλεμο.

Η ρήση της Λούξεμπουργκ γίνεται και πάλι επίκαιρη και μας καλεί να την ακολουθήσουμε: «Η τρέλα θα σταματήσει και οι αιματοβαμμένοι δαίμονες της κόλασης θα εξαφανιστούν μονάχα όταν οι εργάτες στη Γερμανία, την Αγγλία τη Γαλλία και τη Ρωσία θα ξυπνήσουν από το λήθαργό τους, τείνουν ο ένας στον άλλο αδελφικό χέρι, πετάξουν έξω την κτηνώδη χορωδία των ιμπεριαλιστών πολεμοκάπηλων και καλύψουν τη στριγκιά κραυγή των καπιταλιστικών υαινών με την παλιά και δυνατή πολεμική κραυγή των εργατών: “Προλεταριοί όλων των χωρών ενωθείτε!”» (Λούξεμπουργκ, 2011:190). **T**

b

Λένιν Β. - Ζννόβιεφ Γ. (2002α), *Οι σοσιαλιστικές αρχές και ο πόλεμος* (Ιούλης Αύγουστος 1915), Αθήνα, Εργατική Πάλη

Λένιν Β. - Ζννόβιεφ Γ. (2002β), *Ο πασιφισμός και οι εργάτες* (φθινόπωρο 1916), Αθήνα, Εργατική Πάλη

Τρότσκι Λ. (2002), *Ο Πόλεμος και η Β' Διεθνής* (Οκτώβριος 1914), Αθήνα, Εργατική Πάλη
Λούξεμπουργκ, Ρόζα (2011), *Μπροσούρα του Γιούνιους* (Απρίλιος 1915- Ιανουάριος 1916), Αθήνα, Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη

Τρότσκι Λ. (1993), *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι* (1912-1913), Μετάφραση Π. Ματάλας, Αθήνα, Θεμέλιο

Λήμπκνεχτ, Καρλ (1983), *Μιλитарισμός - αντιμιλιταρισμός* (1907), Αθήνα, Παρουσία

Τρότσκι Λ. (1984), *Ο πόλεμος και η Τέταρτη Διεθνής* (1934-1940), Αθήνα, Αλλαγή

Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς (1951) *Διαλεκτά έργα*, Έκδοση της ΚΕ ΚΚΕ (2 τόμοι, που περιλαμβάνουν Καρλ Μαρξ [εισαγωγές του Ένγκελς], *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού*

Κόμματος, Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία από το 1648 ως το 1850, Ο Εμφύλιος Πόλεμος στη Γαλλία και άλλα)

Λένιν Β. (1977), «Για τη Μπροσούρα του Γιούνιους», Άπαντα, τόμος 30, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή

Λένιν Β. (1977), Άπαντα, τόμοι 23, 26, 30, 31, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή

Τρότσκι Λ. (1974), *Για τη Ρόζα Λούξεμπουργκ*, Αθήνα, Στόχοι
Τρότσκι Λ. (2003), *Η θανάσιμη αγωνία του καπιταλισμού και τα καθήκοντα της 4ης Διεθνούς* (1938), Αθήνα, Εργατική Πάλη